

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiae Speculativae Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatae Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Pars I. De Pœnitentia Vt Est Virtvs Moralis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

TRACTATUS IV. DE PŒNITENTIA.

MORE Scholasticorum dividendus est hic Tractatus in duas partes, quarum prior sit de Virtute Pœnitentiæ, seu, de Pœnitentia vt est Virtus moralis: secunda, de Sacramento Pœnitentiæ.

PARS I. DE PŒNITENTIA VT EST VIRTUS MORALIS.

CAPVT I. DE GENERE ET DIFFERENTIA PŒNITENTIÆ.

CONTROVERSIA I.

An Pœnitentia sit Virtus.

887. **I**N hoc puncto duplex error amovendus est, primus de nomine, alter de re. Error de re est Hæreticorum Lutheranorum, qui docent, Pœnitentiam prout à Catholicis accipitur pro detestatione & dolore, esse otiosam ac inutilem, vel etiam præsumptuosam, quasi possemus Deo satisfacere pro nostris peccatis. Error verò de nomine est, qui tribuitur Cajetano, volenti, Pœnitentiam etsi laudabilem & meritoriam, non mereri tamen nomen Virtutis simpliciter, sed tantum secundum quid. Error hæreticorum refutatur ex infinitis Scripturæ testimonijs, quibus Deus per suos ministros Pœnitentiam præcipit. Ad quæ testimonia respondent, ibi per Pœnitentiam intelligi propositum emendandi vitam in

futurum. Sed absurdè: nam in pluribus locis exprimitur Pœnitentia per vocem doloris, gemitus, compunctionis: Deinde non quodlibet propositum non amplius peccandi est pœnitentia: potest enim quis dum actu furatur, habere voluntatem tantum hac vice furandi, nemo tamen dixerit, eum tunc pœnitere furti. Requiritur ergo propositum includens mutationem seu revocationem prioris peccaminosæ voluntatis, adeoque impossibile cum voluntate peccandi. Quoad alterum

888. Dicendum est, Pœnitentiam esse simpliciter virtutem in sensu quo Theologi virtutem accipiunt. Probatur ex definitione Virtutis, tradita à Philosopho 2. Eth. c. 2. & 6. *Virtus est habitus secundum rectam rationem electivus.* & c. 5.

Nnn

Virtus

Virtus est habitus bonus, qui bonum facit habentem, & opus ejus bonum reddit. Atqui talis est Pœnitentia: eligit enim illa media quæ præscribuntur ad delenda peccata; qui autem eligit quod præscribitur, utique bene eligit: item qui facit quod præcipitur, utique opus bonum facit, & ex tali actu melior est, quam esset sine illo. Pari modo convenit Pœnitentiæ definitio S. Augustini *lib. 1. retract. c. 1.* *Virtus est bona qualitas mentis, quâ rectè vivitur, quâ nemo malè vivitur.*

Confirmatur. Nam ut in progressu patebit, objectum formale Pœnitentiæ habet in se specialem difficultatem superandam, cui victoriæ convenit ratio honestatis objectivæ, ut alibi dictum est.

889. Obijcitur 1. Virtus est dispositio perfecti ad optimum 7. *phys. t. 17.* sed Pœnitentia non est dispositio perfecti, supponit enim essentialiter peccatum, adeoque imperfectum, nam Perfectum secundum Aristotelem est, quod est dispositum secundum naturam, seu naturalem inclinationem & exigentiam: peccatum autem est potius contra naturalem exigentiam. R. cum P. Esparza, illam definitionem ex Socrate desumptam, esse nimis rigorosam, nec amplius in usu, alioquin neque omnes actus justitiæ essent actus virtutis, cum multi præsupponant peccatum, ut Voluntas restituendi, rem injustè ablata. Sufficit ergo quod Pœnitentiæ conveniat definitio à nobis usurpata, & communiter recepta.

Obijcitur 2. Verecundia secundum Aristotelem 4. *eth. c. 9.* non est virtus, & ideo quidem, quia supponit turpe factum; sed hæc ratio procedit etiam de Pœnitentia: ergo neque hæc est virtus. Responderi potest 1. Non satis constare, quid Aristoteles illo loco per Verecundiam intellexerit, quandoquidem ibi subjungit, eam esse laudabilem in juvenibus, eò quod à vitijs retrahat. Multi cum S. Thoma existimant, Verecundiam ibi accipi pro Passione animi aut motu indeliberato (prout communiter sumitur) proveniente ex apprehensione periculi infamiæ ob turpe factum, unde Sanguis propellitur in faciem: & hoc sensu clarum est Verecundiam non esse virtutem; & in eodem sensu fatendum est, nec Pœnitentiam esse virtutem, si accipitur pro motu displicentiæ indeliberato. Quia verò Pœnitentia communiter accipitur pro motu deliberato, non item verecundia, ideo simpliciter & absolute Pœnitentia potius quam verecundia dicitur virtus.

Quia verò valde veri simile est, Aristotelem ibi Verecundiam non tantum ut Passio est, sed etiam ut motus deliberatus est, à ratione Virtutis exclusisse, ideo aliter responderi P. Esparza, Aristotelem ibi virtutem in sensu stricto & Socratico accepisse, quo sensu nec pœnitentiam virtutem esse jam diximus. Hæc tamen responsio ex duplici capite mihi non placet. Primo, quia non est ad mentem D. Thomæ, qui conabatur ostendere Pœnitentiam esse virtutem in eo sensu, quo Verecundia non est. 2. quia hac ratione Aristoteles

malè dixisset, Verecundiam tantum in juvenibus esse laudabilem; esset enim proculdubio etiam laudabilis in Senibus, sicut est Pœnitentia, quæ esset virtus eo modo quo est Pœnitentia.

Respondet itaque 3. S. Thomas, dicens inter Verecundiam & Pœnitentiam esse, quod Pœnitentia supponat quidem turpe factum, ut præteritum, nam de præsentis non est cum illa composibilis. Verecundia autem supponit tantummodo de præsentis, vel certe (ut interpretatur Lugo) est composibilis cum turpitudine de præsentis, hoc est cum actu turpi.

Contra hanc responsionem replicat Causa de Lugo. Non videtur esse contra rationem virtutis, supponere turpem actum de præsentis, ut præduplici instantiâ; si enim in instanti quo peccat Deus mihi revelaret gravitatem talis peccati, ego crederem, talis actus fidei esset actus virtutis, & tamen supponeret essentialiter peccatum ante de præsentis: item si dum actu pecco, me coram Deo humilio, & peto gratiam resurgendi, actionem pœnæ, talis actus est laudabilis, & cum composibilis cum peccato: non ergo quicunque composibilitas cum peccato obstat rationi virtutis, sed composibilitas talis, quæ proveniat inefficacia actus, resistentis quidem peccato, sed tantum inefficaciter, cum deberet resistere efficaciter, & ideo talis actus non est laudabilis, quia non rectitudine debita, scilicet, resistentia efficaci, non autem non sunt actus allati in instanti; peccata etiam talis est pœnitentia, utpote quæ resistit instanti peccato, quod præteritum est, quod præteritum est, quod præteritum est, alijs imperfectioribus) quantum in se est, efficaciter, & ideo est incomposibilis cum peccato actuali. Talis verò est Verecundia, quæ quidem propter periculum infamiæ aliquatenus odio peccatum, sed tantum inefficaciter.

Quod si tibi hæc responsio necum sufficit, addere potes aliam, nempe Aristotelem per Verecundiam intellexisse actum quo quis aliquo modo virtualiter aut interpretative ratificat peccatum præsens vel præteritum, & sola illi displicet infamia inde fortassis consecutura: v. g. si actus dicitur: Peccatum non curo, modò non esset infamia, modò lateret. vel: malo quidem peccare quam esse extra periculum infamiæ, si tamen abstinere à peccato, solum propter periculum abstinentie vel: motivum infamiæ præfero omnibus alijs motivis nunc occurrentibus & absterrentibus à peccato.

Obijcitur 3. Conatus stultus non est laudabilis. 4. *eth.* sed talis conatus est actus Pœnitentiæ conatur enim quod factum est reddere indebitum quod utique est impossibile. R. 1. Actum Pœnitentiæ non dicere: *Volo facere*, ut non peccarem, sed: si essent nunc illæ circumstantiæ quæ faciunt, quando peccavi, non eligerem quod elegi, sed quando peccavi, adeoque revocat illam voluntatem oppositum: adeoque revocat illam voluntatem & mutat mentem in melius, eliciendo rationem actum, qui si fuisset elicius tempore peccati, revocasset peccatum. R. 2. Officium & habitus Pœnitentiæ

Pœnitentiæ non esse, reddere formaliter factum infectum, hoc enim esset ponere simul formam & negationem formæ, quod est impossibile, sed vult facere infectum æquivalenter, hoc est, vt peccatum non perseveret habitualiter, & non sequantur effectus illius mali aliquin secuturi: item vt tollatur pravus habitus & inclinatio relicta ex actu &c. vt ex dicendis constabit.

CONTROVERSIA II.

An detur Pœnitentia, quæ sit Virtus specialis, contradistincta à cæteris Virtutibus, tum seorsim, tum collectivè sumptis.

§90. Certum est, singulas virtutes posse detestari peccatum sibi oppositum ex motivo suo speciali. v.g. Charitas detestatur odium Dei ex motivo amoris & bonitatis Dei, Castitas detestatur fornicationem ex motivo specialis honestatis quæ inest abstinentiæ à copula cum non sua, &c. de cæteris. Et hoc sensu potest utique dici, quod collectio omnium virtutum sit quidam universalis Pœnitentiæ habitus seu potestas pœnitendi de quocunque peccato. Quæstio est an præterea admittendum sit, Pœnitentiam esse unum habitum specialem inclusum in illa collectione, quo posito & probato, ulterius quaritur, an talis habitus sit identificatus cum vno ex habitibus apud omnes DD. agnitis & receptis, vt est Charitas, Religio, Obedientia, Gratitude, Iustitia &c. vel an sit specialis habitus contradistinctus ab istis, & quodnam sit ejus objectum motivum formale & speciale, ratione cuius mereatur specialius, quam quivis alius habitus, nominari Pœnitentia.

Certum enim est 2. non quemvis habitum esse aptum denominari Pœnitentiam: Habitui enim Pœnitentiæ, quæ in præfenti querimus, debet ex suo motivo speciali posse pœnitere de quocunque peccato: atqui multi sunt habitus, quorum motivum se non extendit ad pœnitendum de quocunque peccato, quia non quodvis peccatum illi opponitur: sic peccatum iniustitiæ non opponitur Castitati, aut Patientiæ: ergo Castitas, aut Patientia, aut Fortitudo &c. non potest detestari omne peccatum ex suo speciali motivo. Econtra sunt aliæ Virtutes, quarum motivum proprium & speciale se extendit ad quodvis peccatum, quia quodvis peccatum illi opponitur; talis est Charitas, Spes, Obedientia erga Deum, Religio, Gratitude erga Deum &c.

§91. DICO. Admittenda est Virtus Pœnitentiæ consistens in vno speciali habitu, qui ex motivo universalis possit versari circa omnia peccata. Probatum à posteriori, & ex absurdo. Nisi enim Pœnitentia sufficienter reperiri posset in aliquo speciali habitu, sequeretur, quod qui haberet plurima peccata diversarum specierum, tamdiu non posset dici pœnituisse de suis peccatis, quam-

diu non in specie meminisset suorum peccatorum, & singulas species ex specialibus motivis omnium earum virtutum quibus ex opponebantur, detestaretur. consequens est aperte absurdum, cum certum sit, ad agendam sufficientem pœnitentiam de peccatis, posse sufficere detestationem ex motivo vnius specialis virtutis, extendente se ad omnia peccata. Hoc ergo sensu non vnicus tantum habitus, sed tot habitus poterunt dici Pœnitentiæ habitus, quot sunt apti ex proprio suo motivo, saltim vna cum Sacramento Pœnitentiæ, iustificare hominem à quocunque peccato.

Vtrum autem ex his habitibus vnus præ alio mereatur vocari Pœnitentia, plus habet de modo loquendi quam de re.

CONTROVERSIA III.

Vtrum detur Habitus purè reflexivus super peccato commisso, ejusque emendativus, & sub hoc conceptu mereatur specialius vocari Pœnitentia.

§92. IN duplici sensu potest hæc quæstio moveri, in sensu nimirum reali, & in sensu formali. In sensu reali quæstio esse potest, an, sicut realiter ab invicem distinguuntur Habitus infusi, Charitas, Spes, Fides, & aliæ virtutes morales (de quarum tamen reali & adæquata ab invicem distinctione difficillimum est regulam statuere, nec ego in aliquo Theologo hætenus eam invenire potui quæ satis rem declararet) ita etiam detur aliquis habitus infusus à cæteris omnibus realiter distinctus, cuius omnes actus sint reflexivi supra commissum peccatum, cuius motivum proprium sit honestas residens in speciali difficultate delendi peccatum tum quoad se, tum quoad effectus post se relictos, & afferentes malum ipsi peccatori, cuiusmodi sunt poena, pravæ inclinationes &c.

In sensu formali quæstio esse potest, an saltem nostro concipiendi modo possit huiusmodi formalitas assignari purè reflexiva, quæ proinde sub tali formali conceptu specialissimè mereatur dici Virtus Pœnitentiæ. In utroque sensu videntur eam admittere Recentiores, quia verò disertis verbis id non dicunt, ideo eos nominatim non adduco; satis mihi erit, quod stent pro secundo sensu.

§. I.

Resolvitur Quæstio in primo sensu.

§93. DICO, non dari huiusmodi habitus infusos realiter distinctos ab omnibus alijs, purè & per omnes suos actus reflexivos. De duobus Habitibus videtur maximè esse ratio dubitandi, de Virtute Perseverantiæ, & Virtute Pœnitentiæ, Perseverantia enim videtur se reflectere per suos actus supra actus præcedentes quibus honestatem amavimus, nec ab ea recessimus, adeoque etiam

N n n 2

supra

supra negationem peccati: Pœnitentia verò, supra peccatum commissum.

Probo ergo Conclusionem imprimis quoad Perseverantiam. Perseverantia non distinguitur à Virtute Studioſitatis in genere, quâ quis vult honestè vivere vniuersim. Nam antequam vllum actum Virtutis eliciam, possum & debeo habere actum quo dicam: *volo perseverare in bono*: sed hic actus non est reflexivus supra alium præcedentem, & tamen est actus Virtutis Perseverantia: ergo &c. Ratio à priori est, quia omnis Virtus ita amat & vult suam specialem honestatem, ut eam non velit præcisè pro aliquo tempore determinato, sed constanter, quantum est ex modo tendendi: quando enim quis postea contra talem virtutem peccat, dicitur priorem voluntatem retractare: non esset autem retractatio, nisi prior voluntas voluisset suam honestatem illimitatè. Ex hoc principio facillè declaratur, quomodo in omni actu virtutis reperiatur arduitas & contemptus boni temporalis: nam licet non sit difficile & arduum religioso ire ad Cœnam quando pulsatur, ut tamen ear ex obedientia, debet habere motivum extendens se etiam ad actus arduos, alioquin non erit virtus obedientia. Et quia hoc aliqui RR. non observârunt, ideo impugnârunt malè sententiam illam, quam in tract. de Merito dedi cum P. Esparza, quòd arduitas sit de conceptu Meriti. Itaque quando studioſitas vult honestatem ut sic, vult eam constanter & perseveranter: ergo non datur alia Virtus Perseverantia, quæ post primum actum honestum velit perseverantiam in honestate. Probatur hæc vltima consequentia: alioquin enim deberent respectu cuiusvis honestatis specialis dari duæ virtutes realiter distinctæ, una directa, altera reflexiva, nam post primum actum augetur difficultas perseverandi in eadem Virtute, quatenus rō Perseverare fatigat animum, esto in alio sensu facilliter, quatenus generat habitum seu dispositionem ad facilius iterum amplectendum idem motivum: ergo si Honestas in genere peteret duos habitus, quorum vnus, nempe studioſitas, veller eam ut sic, abstrahendo à perseverantia, altera verò veller perseveranter, deberet hoc etiam dici respectu honestatum specialium: hoc autem est falsum. nam v. g. Iustitia est constans & perpetua voluntas Jus suum cuique tribuendi, nec est alia respectu primi actus, & alia respectu perseverantia.

Confirmatur. Virtus Perseverantia est virtus tendens ad observationem præcepti negativi, quia obligat ad nunquam lædendam honestatem: ergo ejus honestas objectiva statim in primo actu amatur. Probo consequentiam. Nam in primo actu quo volumus honestatem ut sic, ut actus sit honestus, debet honestatem eo modo velle, quo modo obligamur eam velle. atqui obligamur ad eam perseveranter volendam, & nunquam lædendam: ergo, &c.

Ex his patet, quòd Virtus Perseverantia non solum non realiter, sed ne quidem (habitu loquendo) formaliter distinguitur à Virtute Studioſitatis, nisi fiat questio de nomine. Sed cum ad Pœnitentiam veniamus, de qua

894. DICO, Habitum Pœnitentia non esse purè reflexivum, nec realiter esse distinguendum ab Habitu Pacis, nec ad multiplicandos habitus sufficere diversitatem quamcumque nominis formalis. Probatur. Si Pœnitentia esset Virtus purè reflexiva, sequeretur, dari virtutes purè directas, realiter ab alijs distinctas, talis esset Innocentia, & Virginitas, eo nimirum sensu, quoniam nunquam possunt elicere actum reflexivum supponat actum vitij contrarij: consequenter dederat absurdum, quòd probo. Nam hæc ratione isti Habitūs per vnicum actum oppositum redderentur otiosi quoad suos actus principales, hoc est, prosecutivos honestatis propriæ, ita ut, cum in justificatione infunderentur iterum cum Gratia non possent tamen amplius vllum actum proprium & principalem elicere; nam nec Innocentia nec Virginitas semel amissa recuperari possunt, sicut potest temperantia &c.

Jam verò è contrariò idem probatur per Pœnitentia. si enim Pœnitentia esset Virtus purè reflexiva, esset homo obligatus reddere contra habitum penitus otiosum, quia obligatus est nunquam peccare: nullo autem peccato posito contra habitum necessariò otietur, vel certe non nisi ex errore & ignorantia posset elicere actum, nec si quis falso putaret se peccasse. Videtur autem inconveniens esse, quòd daretur Pœnitentia aliqua realiter distincta ab omnibus alijs, cum obligatione nunquam vtendi tali potentia, nisi ex hypothesi peccati.

His omnibus incommodis occurrat, dicamus, Habitūs infusus eatenus solum esse realiter ab invicè distinguendos, quatenus pro nullius seu licito seu illicito possint reddi otiosi, nisi ut possint amplius etiam volenti esse vni. Hoc autem ita erit, si Pœnitentiam identifiemus cum Virtute Pacis servandæ cum Deo, ut facit Lugo, alijque RR. si Virginitatem cum Castitate, Innocentiam cum Studioſitate.

Confirmatur 1. Quia alioquin Habitūs Pœnitentia in Adamo ita fuisset superfluous, ut deberet prius destrui, quàm posset ad vllum actum proprium concurrere. Sequela probatur, quæ tradunt communiter Theologi, Adamum non poterat prius committere veniale, antequam committeret mortale. atqui per mortale destrueretur habitus.

Confirmatur 2. Quia in Angelis factus simpliciter superfluous, quia non erat remittendi ad Pœnitentiam. Hinc autem de commentari licet. Si Habitūs Pœnitentia constitutus à reliquis, infunditur homini primo quando accipit Gratiā, & quidem tanquam proprietas debita Gratia, sequitur, Deum esse necessarium

tum metaphysicè ad constituendum in statu elevationis aliquod remedium justificationis à peccato, & hoc etiam Angelis constituere debuisset, quod tamen non fecit. Sequela probatur. Nam sapientissimo agenti est impossibile ponere aliquid habens essentialiter rationem medij (vt sunt omnes habitus) & non intendere finem, ejusque possibilitatem procurare: ergo semel infuso habitu Pœnitentiæ, jam Deus sibi necessitatem imposuisset ad justificandum hominem positus certis remedijs. Sed de hoc puncto satis. ad alterum veniamus.

§. II.

Resolvitur questio in sensu formali.

895. DICO 2. In conceptu & sensu formali ac practico, potest admitti & rectè admittitur Habitus pœnitentiæ reflexivus & emendativus, suprâ descriptus, specialis hoc nomine dignus. Ita ad minimum sentiunt P. Antonius Perez, Sforzia Pallav. & Esparza. Pro intelligentia

Supponendum est ex Philosophia, Habitus & Virtutes multiplicari, saltè formaliter, pro diversitate difficultatum superandarum in objectis honestis: v. g. qui habet Habitu & facilitatem vivendi temperanter in cibo & potu, potest habere difficultatem in observanda Justitia, & ideo Justitia est Habitus diversus à Temperantia. Ob eandem rationem distinguuntur hujusmodi habitus à Charitatis Habitu, & essent formaliter saltè distinguendi, etiam si cum Habitu Charitatis realiter identificarentur (vt aliqui suspicari sunt, eò quòd nunquam à Charitate separentur, sicut Fides & Spes) quod tamen non aliter. Ratio est; nam licet Charitas ex suo motivo & objecto formali superet difficultates omnium cæterorum habituum, versantium circa materiam obligatoriam & præceptam, non tamen econtra qui superavit difficultatem quæ est in observazione Justitiæ ex speciali honestate Justitiæ, hoc ipso superavit difficultatem quæ est in præferendo Deo omnibus alijs, & ideo Justitia est Habitus distinctus à Charitate, cui tamen subordinatur. Hoc supposito, & ad nostrum propositum applicando

Certum est, quòd post lapsum confurgat difficultas in Emendatione delicti, quæ non fuit, dum homo erat innocens; nam difficile est mutare voluntatem, ità vt modò velimus illud nobis displicere, quod ultimò priùs placuerat. item difficile est, elicere illos actus fugæ, qui causant dolorem: difficile etiam est adhibere spontaneas pœnalitates ad tollendam pœnam cuius reatum habet, cum ante peccatum fuerit immunis. Porro has difficultates superare est honestum & laudabile.

DICO igitur, hanc specialem honestatem respici à formalitate alicujus Virtutis, quam vt sic vocamus speciali etymologià Pœnitentiam, quæ per suos actus procurat & imperat alios actus, v. g. actum Charitatis, Doloris, Propositi non peccan-

di de cætero] &c. propter specialem utilitatem quam isti actus habent sive ab intrinseco sive ab extrinseco ad delendum peccatum, vel secundum culpam, vel secundum effectus peccati.

896. Restat solùm declarandum, quòd hæc Virtus sub hoc conceptu, rectè & specialius vocetur Pœnitentia, quæ quidem est questio de modo loquendi. Desumptus autem est hic modus loquendi ex SS. Patribus. & imprimis ex S. Thoma, qui 3. p. q. 85. a. 1. quærens, an Pœnitentia sit Virtus, responder affirmativè, & hoc probat ex definitione Virtutis, quòd sit habitus electivus secundum rectam rationem, deinde applicat hoc Pœnitentiæ his verbis. [Pertinet autem ad rationem rectam, vt aliquis doleat, de quo dolendum est, & eo modo & fine quo dolendum est, quod quidem observatur in Pœnitentia, nam Pœnitentia NB. assumit moderatum dolorem de peccatis præteritis, cum intentione removendi ea.] Deinde verò a. 2. ubi quærit, an Pœnitentia sit specialis virtus, responder his verbis. [Manifestum est, quòd in Pœnitentia invenitur specialis ratio actus laudabilis, scilicet operari ad destructionem peccati præteriti, in quantum est Dei offensâ, quod non pertinet (intellige formaliter) ad rationem alterius virtutis.] Deinde in eodem art. ad 1. docet, eam distingui à Charitate, quia licet displicentia peccati præteriti præcisè spectata pertineat ad Charitatem, at tamen intentio operandi ad deletionem peccati præteriti, requirit specialem Virtutem sub Charitate, & ad 2. clarissimè exprimit objectum formale à nobis assignatum, dicens, quòd Pœnitentia habeat quidem realiter generalem materiam, in quantum respicit omnia peccata, sed tamen sub ratione speciali, in quantum scilicet sunt emendabilia per actum hominis cooperantis Deo ad suam justificationem. Hæc S. Thomas.

897. Quod attinet ad SS. PP. aliqui claris verbis tradiderunt, Virtutem Pœnitentiæ ex officio suo tendere ad destructionem peccati, & procurare media deletiva peccati. Et imprimis ità accipienda est definitio communiter circumferri solita ex D. Gregorio hom. 34. in Evang. dicente, quòd Pœnitentia aliud non sit, quàm perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare: quæ definitio non potest intelligi de actu secundo, & de actu formali planctus, & de negatione iterationis, alioquin nemo dici posset pœnitentiam egisse, antequam verum esset dicere, quòd nunquam sit relapsus, & quicunque relapsus esset, hoc ipso haberet evidentiam, quòd prius salutarem pœnitentiam non egisset. Intelligenda ergo est definitio de actu imperante dolore & proposito in hunc finem, vt removeatur offensâ Dei & reatus pœnæ, prout interpretatur D. Thomas l. c. a. 1. ad 3.

Idem Gregorius M. lib. 9. Registri Epist. 39.

[Magna est, inquit, contra peccatum Virtus Pœnitentiæ.] Auditor libri de vera & falsa pœnit. c. 2. (qui tribuitur S. Augustino, sed non est illius, vt

Nnn 3

notat

notat Bellarmus.) dicitur Pœnitentia esse remedium à Deo concessum, quo pœnititur infirmitas & redit sanitas animæ. S. Chrysostomus hom. 23. in Matth. Non est aliquod omnino peccatum, quod non cedat Pœnitentiæ Virtuti. Gregorius Nissenus in orat. contra eos qui alios acerbius iudicant. Quid, inquit, aliud est Pœnitentia, nisi dissolutio & eversio præteritorum, quæ vel re vel cogitatione sunt admissa. Certum autem est, quod ipsa actualis eversio peccati non sit Pœnitentia, alioquin infusio Gratiæ esset Pœnitentia: intelligendi sunt ergo Patres de actu & habitu procurante eversionem per media à Deo præscripta; sicut Virtus Misericordiæ dicitur esse sublatio alienæ miseriæ, intelligendo de actu imperante externam elargitionem Eleemosynæ.

898. Obijcies 1. Ille habitus non potest esse Pœnitentia, qui si deberet aliquid ordinare circa existentiam peccati, ordinaret, ut illud existeret potius quam non existeret: sed hoc faceret habitus reflexivus & emendativus: ergo non rectè assignatur pro habitu Pœnitentiæ. Major probatur, quia de conceptu habitus Pœnitentiæ videtur esse, ut potius detestetur, quam petat existentiam peccati. Minor verò patet: Nam habitus utique petit existentiam eorum omnium, sine quibus ipse non potest operari. R. Hoc argumentum non nos, sed eos petere, qui huiusmodi habitum reflexivum volunt esse realiter distinctum ab alijs habitibus rectè impeditivis peccatorum. R. Ergo transmissa maiore nego, minorem. Nam realiter habitus pœnitentiæ per actus directos quibus amat bonum pacis cum Deo, potius ordinaret, ut peccatum non existeret.

Obijcies 2. Si Pœnitentia est virtus reflexiva supra peccatum commissum, & procurativa pœnalitatum correspondentium delicto, sequitur eam non distinguere à Iustitia Vindicativa, ad eoque non esse Virtutem specialem, contradistinctam à cæteris virtutibus nominatis: consequens est contra nostram conclusionem. R. Negando sequelam. Nam licet Iustitia Vindicativa sit Virtus reflexiva, formaliter & sub hoc nomine considerata, duplici tamen, vel etiam triplici ex capite distinguitur à Pœnitentia. 1. quia non est reflexa supra delicta propria, sed super aliena: nam Iustitia Vindicativa residet in superiore habente Jurisdictionem & Imperium. 2. Iustitia vindicativa intendit honestatem, quæ consistit in commensuratione pœnæ condignæ cum delicto: Pœnitentia verò potius contrarium intendit, nempe intendit amovere illa mala, quæ vel jam inflicta sunt propter peccatum, vel essent infligenda, si non ageretur Pœnitentia: v. g. si peccatum fuit mortale, Deus abstulit gratiam, & imminet pœna æterna: Pœnitentia vult gratiam recuperare, & impedire pœnam æternam, præstando pœnam temporalem satisfactionis, quæ semper solet à Deo minor exigi & acceptari, quam esset illa, quæ per satisfactionem sustinenda esset. Si verò fuit peccatum veniale, vult Pœnitentia

recuperare illos favores, quos Deus aliquando propter peccatum negaret; & quoad pœnam procedit sicut de mortali dictum est. 3. denique distinguatur Vindicativa à Pœnitentia, quod Vindicativa intendat bonum reliquorum subditorum delinquentem distinctorum, quos vult per vindictam in delinquentem sumptam abstergere à subditis, non autem intendit bonum delinquentis nisi per accedens, quando infligitur pœna medicinalis, quod tamen non est de ratione pœnæ, ut patet in damnatis, tum in illis qui ultimo supplicio efficiuntur. secus se res habet in Pœnitentia, quæ castigat delinquentem primariò in bonum illius, ut scilicet ab ipso amoliat gravius alius malum.

Obijcies 3. Ex nostra explanatione sequitur, actum Pœnitentiæ esse actum prosecutionis & non fugæ, cum tamen Theologi cum antiquis in actu fugæ. R. Actum Pœnitentiæ dicitur esse simul prosecutionem & fugam, sed a spectu diversorum. sicut enim qui amat salutem, detestatur hoc ipso ægritudinem, ita autem Pœnitentiæ prosequitur deletionem peccati, & detestatur ac fugit peccatum simul & individuum, quidem detestatur illud ut inducivum illius malorum, quæ Pœnitentia vult emendare. Propterea etiam Pœnitentia imperat actum fugæ, & contritionem tanquam viam ad justificationem, & hic actus etiam vocatur Pœnitentiæ, ut attamen dicitur infra.

899. Obijcies 4. Nullus datur habitus merè emendativus erroris commissi, sed omnis virtus quæ est emendativa delicti, est etiam precautioniva seu impeditiva eiusdem. Ergo non rectè assignatur à nobis Virtus Pœnitentiæ. Antecedens declaratur exemplis. Iustitia v. g. est quidem emendativa injuriæ commissæ per furtum, detractionem, &c. procurando restitutionem pecunie & famæ, quæ restitutio est actus Iustitiæ; sed etiam, ad eandem virtutem pertinet actus quo dicitur: non cuiquam suum auferre, aut famam ledere, &c. Item Temperantia intendit quidem emendare excessum factum in cibo & potu, sed eadem temperantia intendit etiam omnem excessum carere, & sic de alijs. Ratio à priori est, quia voluntas movetur ab eodem motivo ad cavendam malum ne eveniat, à quo movetur ad emendandum malum postquam evenit: quia eidem bono & eodem modo opponitur malum ut primò existens, & tum ut perseverans. R. Si obiectio procedat in sensu reali, concedo totum, juxta ea quæ supra dicta sunt. In sensu formali verò R. Distinguitur antecedens. Idem est habitus emendativus & impeditivus mali, si bonum quod per impedimentum conservatur, est illud ipsum in specie, quod per emendationem reparatur & producit, ut patet in eadem habet difficultatem per se in æstimatione theologicâ, concedo antecedens: si sit emendativum bonum & diversæ rationis id quod per emendationem alteri substituitur, & talis substitutio habet

diversam difficultatem, quæ semper & per se nascitur ex destructione prioris boni cui aliud substituitur, nego antecedens. Et sic habetur disparitas manifesta inter exempla allata & Pœnitentiam. Iustitia enim sicut vult conservare Jus illius alterius in bonis fortunæ, & famæ, ita postquam læsum est, vult iterum hoc jus reparare per pecuniæ & famæ restitutionem, & quamvis contingere possit, ut pecunia restitui non possit, sed debeat restitutio fieri in æquivalenti, equo, bove, frumento, &c. hoc tamen est per accidens, & illud quod substituitur, v.g. equus potest commutari in pecuniam per venditionem: item licet per accidens fieri possit, ut restitutio sit difficilior quàm fuisset conservatio juris illius, hoc tamen iterum est per accidens, & non nascitur ex natura furti. Sicut etiam per accidens est, quod quis non possit vitare infamiam in restitutione, sicut potuisset vitare non furando. Jam verò loquendo de Pœnitentia, illa non intendit restituere idem bonum quod per peccatum perditum est, in specie, nam licet intendat restituere Gratiā, hoc tamen non est adæquatum & speciale illius obiectum, sed difficultas superanda in retractatione prioris beneficii, & in exercitio spontanearum pœnalitatum, loco pœnarum aliarum quæ non sponte essent ferendæ, in eradicatione malæ inclinationis per peccatum commissæ. Item Pœnitentia assumit dolorem, & alias pœnas, ut viles ad placandam indignationem Dei, ne majores pœnas infligat, cum tamen, si peccatum positum non esset, non fuisset ille homo vili pœnæ subeundæ obnoxius, adeoque bonum amissum per peccatum, erat immunitas ab omni pœna, quod est bonum utique diversum à bono commutationis & substitutionis minoris pœnæ in locum majoris. Denique bonum quod Pœnitentia intendit, est imploratio & conciliatio Clementiæ & Misericordiæ divinæ, bonum verò per peccatum amissum, & per evitacionem peccati conservandum, erat amor amicitia & benevolentia: ergo à primo ad ultimum, bonum quod pœnitentia intendit, est diversæ rationis à bono quod per peccatum erat deperditum, & cuius conservatio spectat ad illam virtutem, cui opponebatur peccatum commissum.

Obijcies 5. Si Pœnitentia est Virtus imperativa doloris, & propositi non amplius peccandi, & in ordine ad hos specificatur, & ab illis denominatur Pœnitentia, sequitur hos actus malè vocari à SS. Patribus actus Pœnitentiæ, quia actus imperati ab aliqua virtute, non dicuntur actus illius virtutis, sed soli actus elicit. Respondeo cum Pallavicino, frequentissimum esse, ut tribuantur alicui virtuti actus ab ea solum imperati: v.g. Oratio dicitur esse actus Religionis, cum tamen Oratio in Sententia S. Thomæ sit actus intellectus, actus verò elicit à Religione sunt actus voluntatis, quod si dicas, Orationem esse actum voluntatis, adhuc non est actus elicitus ab habitu Religionis, quia non habet pro obiecto formali & motivo cultum Dei sicut habet Religio, sed im-

petrationem beneficii; quod idem procedit in actu voti, cuius obiectum formale est obligatio, ipse verò actus voti seu promissionis, est cultus Dei imperatus à Religione propter honestatem obiectivam quæ illi inest, & tamen dicitur actus Religionis. Quo sensu etiam Apostolus tribuit Charitati actum Spei & Fidei, dicens, *Charitas omnia credit, omnia sperat.*

Itaque actus elicitus ab habitu emendativo peccati, etsi non sint Pœnitentia formalis sicut est dolor formalis, sunt tamen Pœnitentia causalis.

Dices cum quodam Recentiore Hispano: ergo, si Deus ita ordinasset, ut ad delendum peccatum non esset opus alio actu quàm actu fidei, adhuc posset quis dici agere pœnitentiā, si sibi imperaret actum fidei, etiamsi nullum dolorem formalem eliceret, dummodo intenderet delere peccatum, & emendare. R. hanc tandem esse quæstionem de nomine, ut fatetur hic ipse Recentior, de quâ non est contendendum. mihi satis est, posse assignari habitum, cuius speciale obiectum sit, emendatio peccati propter difficultatem in hac repertam. Verum autem debeat vocari Pœnitentia, parum interest. Vidimus à S. Thoma ita vocari propter actus quos defacto imperat, qui sunt dolor, propositum, &c. In casu quo peccatum posset deleri sine formali dolore, fortè ille habitus emendativus non esset sortitus nomen Pœnitentiæ, sicut defacto sortitus est. Et ratio disparitatis est, quia imperium actus fidei posset conjungi cum complacentiâ, & gaudio de peccato commissio, & ideo non mereretur nomen Pœnitentiæ, actus verò imperans retractationem non potest conjungi cum tali gaudio. Sed de hoc satis.

CONTROVERSIA IV.

*An sit possibile peccatum ex intrinseco
predicatio indelebile per Pœnitentiam.*

900. **Q**uæstioni huic ansam dedit Card. de Lugo qui disput. 8. s. 1. n. 4. obiter proponit argumentum, quo putat probari posse possibilitatem peccati penitus irremissibilis. Argumentum autem est hoc. Ponamus Deum decernere, quod nolit Petro vllum peccatum dimittere, & hoc suum decretum Petro revelare cum obligatione credendi, Petrum autem nolle credere, sicque graviter peccare: hoc peccatum incredulitatis erit essentialiter & intrinsece irremissibile. Probatur. Quia essentialiter pender à vera Dei revelatione: diceret enim: *nolo credere Deum per hæc signa loqui & asserere, se nolle mihi vllum peccatum dimittere.* ergo essentialiter præsupponeret locutionem veram Dei: jam si tale peccatum posset remitti, posset falsificari locutio Dei, cum qua habet essentialem connexionem coexistentiā, atqui impossibile est, revelationem Dei falsificari, quia vel Deus mentiretur, vel haberet erroneum iudicium, quod utrumque repugnat: ergo tale peccatum esset essentialiter irremissibile. Huiusmodi

modi argumenta, desumpta ex revelatione Dei & actu fidei vel peccato opposito, quibus sæpius utitur Lugo & alij, ad varia paradoxa probanda, sunt molestissima, &, nisi fallor, plus habent acuminis quàm efficacix & soliditatis.

901. DICO. Repugnat peccatum hujusmodi irremissibile. Probatur imprimis ostendendo pro infantiam, argumentum Lugonis nimirum probare, & in volere contradictionem, ad eoque omnibus solvendum esse; deinde afferendo argumenta & rationes quasi à priori, quibus hujusmodi implicita suadet, denique solvendo ipsum argumentum.

Imprimis ergo infingo Lugonis argumen-
tum simili prorsus modo argumentandi, quo ta-
men evidenter falsum & contradictorium infer-
tur, & tamen consequentia est inevitabilis, nisi
negetur vnum ex principijs assumptis, habentibus
eamdem veritatis apparentiam quam habent prin-
cipia Lugonis.

Primum, ponit Lugo possibile esse, quòd Deus vniversaliter decernat vno indivisibili decreto : *Nolo Petro ullum peccatum dimittere* : hoc principium putat Lugo non posse negari, & rationem reddunt aliqui RR. quia Deus potest edocere creaturam rationalem viatricem de suis Secretis, & absterre à peccato, modo docendi proportionato viatori elevato, liberè & meritorie tendenti ad salutem, efficacissimo, perfectissimo & maxime meritorio, qui modus consistit in revelatione obscura suorum secretorum & decretorum per fidem divinam credenda. Ità isti RR. Bene est. Pono ego aliud simile, quod ex eodem fundamento negandum non erit. Potest Deus facere hoc decretum. *Nolo Petro remittere ullum peccatum ex illis quæ intrinsecè remissibilia sunt.* hoc inquam multo minus negari poterit, quia est decretum minus vniversale & illimitatum, nam decretum Lugonis extendit se ad omnia tam remissibilia, quam irremissibilia, meum autem tantum ad remissibilia se extendit : ergo si hoc repugnat, multo magis illud.

Secundo, ponit Lugo, hoc decretum posse Petro revelari revelatione obligante ad credendum, & quidem revelatione essentialiter divinā, hoc est, constante tali apparentia externā, qua non possit à Deo permitti, quin Deus per illam apparentiam loquatur. Hoc ipsum & ego pono de meo decreto. Tertio, ponit Lugo, Petrum discredere revelationi, & illum actum incredulitatis essentialiter pendere ab illa revelatione. Hoc totum & ego pono. Videamus, quid inde sequatur. Quarto ex Lugone, an peccatum incredulitatis, quo Petrus dicit : *Nolo credere Deum revelare per hæc signa quod nolit mihi remittere vllum peccatum in se remissibile*: quæro inquam, an hoc peccatum fit in se intrinsece irremissibile, necne? Si dicat, esse irremissibile : contra est, quia ex nullo capite habet hanc irremissibilitatem, non quidem ex decreto Dei, quia, vt ponitur in casu Deus nihil statuit, nisi de peccatis remissibilibus,

ergo si hoc peccatum est irremissibile initiale
deberet hæc irremissibilitas aliunde provenire
atque ex nullo alio capite provenire potest, et
fatetur Adversarij. Si vero dicat, esse remissi-
bile: contra est, quia est essentialiter dependentia
à revelatione essentialiter vera, de non remissi-
bilo vilo peccato remissibile: ergo dicitur potius
irremissibile, arguitur irremissibile. Ergo patet,
argumento Lugonis latere aliquam fallaciam.

902. Declaratur amplius per rationes a priori. Decreta Dei libera semper veritate circa objecta contingentia, hoc est, talia decernunt, quæ si Deus non decerneret, non essent, adeoque non sunt in se necessaria talia, qualia Deus per decretum liberum talia esse si Deus non habet decretum quo dicit: *mihi fac Chymeram*, & multò minùs dici potest, Deum in decreto reddere chymeram impossibilibem. Per quod quando Deus decerneret nullum remitteccatum, tale decretum esset liberum; posset enim Deus non decernere: ergo peccatum quæ decernit non remittere, supponitur esse remissibile, si Deus decerneret non facere Chymera, supponeretur Chymera factibilis, & e contra quæ factibilis non est, omnes supponunt, Deum posse facere Decretum quo dicit: *Nolo fac chymeram*, procederet enim hujusmodi decretum ex Scientia simplicis intelligentie de impossibilitate chymara, adeoque deceret: quia talis me non posse facere chymaram, ideo nolo non facere, quod esset decretum ridiculum & inopportum, sicut fuit illa notitia, quæ vulpes ante pira, sua habere non potuit. Ergo, si talis de consideretur, omne peccatum quod est obiectum divini decreti nolentis remittere peccatum, debet esse intrinsecè remissibile: ergo debet esse tale decretum quale nos posuimus: cum ergo inde deduxerim, peccatum infidelitatis latroquens tale decretum fore simul remissibile & non remissibile, sequitur, latere implicamiam iniegrogato seu complexo ex his tribus: ut de decreto Dei de non remittendo peccato illi, ejus remissione, & subsequente peccato essentialiter connoxiis cum illo decreto.

Respondent aliqui RR. facta revelatione negante remissionem peccatorum, posse bene successive peccare cum actuali notitia & revelatione ad revelationem istam, vel absque revelatione & actuali reflexione ad eam, adeoque quoniam posset committere peccata intrinsece remissibilia & remissibilia, ideo dici posset, Deum ipsam nolle remittere tam remissibilia, quam non remissibilia, & revelare generatim nolitatem remissionis tam possibiles quam impossibiles, hoc modo faciendo revelationem externam terminis generalibus prescindentibus, perinde ac si occasione homini committendi peccata intrinsece essentialiter irremissibilia. Porro (dicitur) isti est necessitas Dei & infinita perfectio potius nolle impossibilia, & actualiter odium contra infurda & chymæas per actum necessarium voluntatis.

voluntatis, quod ad longum probant, cum nihil plane faciat ad rem, quia plus non probant, quam simplicem displicentiam de his omnibus, cum deberent probare voluntatem practicam impedivam impossibilem ne existant; de quo decreto est sermo in presenti, ut constet, & constabit iterum ex dicendis. Itaque

Responsio hæc imprimis ferit suos auctores aperte. Docent enim isti RR. sibi videri, quod defecto peccatum Angelorum fuerit peccatum essentialiter irremissibile, quia dependebat à revelatione Dei de tali peccato nunquam dimittendo: hæc sane revelatio (si fuisset) fuisset de peccato determinato, & non generale: atqui decretum de determinato peccato non dimittendo, debet esse decretum practicum absterrens à tali peccato, & consequenter de peccato remissibili, ut hi ipsi RR. in sua responsione supponunt: ergo doctrina horum RR. sibi non cohæret. Deinde data responsio non procederet in casu quo Deus revelaret Petro, v. g. quod Turca intra centum annos exterminabitur, & simul adderet, quod si Petrus hoc nollet credere, nollet illi hoc peccatum incredulitatis unquam dimittere: in hoc, inquam, casu peccatum incredulitatis esset intrinsicè irremissibile, & tamen de hoc solo procederet decretum Dei: ergo ex fundamento adversariorum sequitur, quod Deus posset habere & manifestare decretum determinatum de non faciendâ Chymæra, hoc autem esse absurdum, & fatetur tacite adversarij, & vel in de patet, quia ineptè ageret Deus, docendo hominem aliquid, quod nemo nisi stultus ignorare potest, tale autem est: Deum nolle facere chymæras.

Præterea indignum plane Deo est, revelare in genere decretum de non faciendis aliquibus, inter quæ sint aliqua factibilia, aliqua non factibilia: quis enim non exploderet eum, qui, Deo revelante, se extra hunc mundum nihil produxisse, hanc revelationem ita interpretaretur, quod Deus revelaverit suum decretum generale, quo decrevit extra hunc mundum nec possibile nec impossibile quidquam creare: sed quæso, quare talis meretur explodi? nunquid ideo, quia quando Deus dicit, se aliquid non fecisse, aut nolle facere, censetur ab omnibus ratione præditi loqui de eo quod facere posset? Itaque de impossibilibus Deus non revelat se ea nolle facere, sed, se ea facere non posse, ex quo quivis sanæ mentis infert: ergo ea non vult voluntate necessariâ. e contra quando Deus dicit, se aliquid nolle, ab omnibus supponitur, quod liberè nolit, & posset velle. Ratio est, quia quidquid Deus generaliter dicitur nolle, posset Deus revelare, & distributivè per singula affirmare, se nolle id facere, & quidem unum sicut alterum, alioquin deceptorie loqueretur & æquivocaret: atqui de peccatis remissibilibus diceret, se ea liberè nolle remittere, de irremissibilibus autem non posset dicere, se ea liberè nolle: ergo non potest de remissibilibus & irremissibilibus generaliter loqui & dicere, se ea nolle remittere.

903. Ad argumentum ergo, Lugonis respondendum est, & simpliciter negandum, posse Deum generaliter & in confuso revelare revelatione essentialiter divinâ, se Petro v. g. nullum peccatum remissurum esse, faciendo illi potestatem peccandi dependentem ab hac ipsa revelatione, & sic committendi peccatum essentialiter irremissibile: sed revelatio deberet semper procedere de peccatis independentibus à revelatione tali, & distributivè enumerabilibus, & intrinsicè remissibilibus. Hanc responsionem dare debent ipsi adversarij imprimis in casu supra posito, quo Deus revelaret, se nullum peccatum remissibile remissurum, quia alioquin sequeretur posse dari peccatum quod simul esset & non esset remissibile, ut supra demonstratum est. Secundò, hanc responsionem dare debent adversarij, si quis ex modo illorum argumentandi vellet probare, posse dari peccatum essentialiter impunibile, quod ipsi meritò fatentur esse impossibile, cum de conceptu peccati sit, facere reum pœnæ, utique pœnæ possibilis. Argumentum autem facile quisque formaverit. Si Deus revelet Petro, se nullum illius peccatum puniturum: & Petrus dependenter ab hac revelatione peccaret, tale peccatum esset essentialiter impunibile, alioquin posset falsificari revelatio. Respondendum, inquam, est, sicut rectè nuper aliqui Recentiores responderunt, vel talem revelationem non fore essentialiter divinam, vel non se extendere ad peccata dependentia à tali revelatione.

Recentiores autè adducti pro confirmatione sui peccati irremissibilis, ausi sunt docere, defecto dati in damnatis huiusmodi peccata irremissibilia, & hoc putarunt esse evidens ex hoc discursu. Damnati enim eliciunt acerbissimum odium Dei, cujus motivum formale est actualis perpassio pœnæ æternæ, actualis necessitas æternæ desperationis, actualis immersio in abyssum calamitatis sempiternæ; & hæc omnia quatenus intuitivè cognita, & intuitivè actualiter habita, sunt motivum formale: sed est impossibile elicere acerbissimum hoc odium Dei propter hoc motivum formale, quatenus intuitivè cognitum & intuitivè habitum, nisi ab homine damnato, cui nullum peccatum remitti potest: ergo istud odium Dei est intrinsicè essentialiter irremissibile, cum intrinsicè & essentialiter sit actus damnati, proportionatus & commensuratus intrinsicè & essentialiter intuitivæ repræsentationi talis motivi formalis, & intuitivæ actuali perpassioni ejusdem motivi. Hæc illi, sine omni auctoritate (nam Lugo nullum irremissibile peccatum defecto agnovit, imò etiam de possibili potiùs dubitativè quàm assertivè locutus est) & sine veritate. Supponunt in suo discursu, quod odium Dei in damnatis procedat ex cognitione metaphysicè evidente, de perpetuandis tormentis per totam æternitatem ex libero Dei decreto, quod est falsissimum; unde enim per metaphysicam evidentiam illis innoscit divinum decretum? Expertentia præfens

O o o o

& in

& in primo instanti damnationis, non probat evidenter metaphysicè, quòd sint duratura tormenta aeternum; nec est metaphysicè evidens, quòd illa ipsa tormenta, & omnia argumenta quæ damnatus naturali intellectu penetrat, & à quibus inducitur ad judicandum, fore pœnam aeternam, non possint in aliquo supposito existere, quin verè durarent aeternum. Sufficit illis evidentia moralis, & absentia omnis probabilitatis de pœna aliquando remittenda. Itaque tantum abest damnatos habere evidentiam metaphysicam de pœnis aeternum duraturis, vt repugnet eam haberi cognitione naturali, ad hoc enim esset necesse, illas pœnas esse intrinsicè perpetuas. Denique in mea sententia (quam nuper Romæ etiam docuit Recentior Hispanus sæpè à me laudatus) po-

test vnum peccatum remitti sine alio, & sic
posset damnari extrinsecè condonare peccatum
Odij, & tamen illos æternum affligere propter
peccata commissa in via. ergo etiam conde-
remus, peccatum Odij ex intrinsicè prædi-
camentaliiter supponere statum damnationis
næ, nullo modo legitime inferitur, illud ex-
trinsecè irremissibile. Sed de hoc facis. Ostendit
alia argumenta, quibus hoc peccatum irremis-
sibile solet impugnari, vt quod præiudicat infinitæ
misericordiæ Dei, quòd haberet infinitam resis-
tendi illius Clementiæ, quòd esset omnino
nime eligibile, adeoque gravissimum dei pec-
catum quidem ab adversarijs eludunt, nescio
men an rectè solvantur.

CAPVT II.

DE PRÆCIPVO POENITENTIÆ ACTV
AD PECCATI DELETIONEM IDONEO,
CONTRITIONE.

CONTRORSIA I.

Quale Motivum esse debeat Contritionis, prout differt ab Attritione.

904. **N**otandum 1. Contritionem Theologicè per hoc distingui ab attritione, quòd ille actus dicatur Contritio, qui est connexus cum hominis justificatione, sive vt dispositio vltima, sive vt forma justificans (de quo alibi dictum) etiam sine vlllo Sacramento re suscepto: Attritio verò dicatur omnis illa supernaturalis detestatio peccati, quæ sine Sacramento re suscepto non trahit secum justificationem.

Notandum 2. Motiva, ex quibus peccata detestamur, alia esse vniuersalia, hoc est, extendentia se ad omnia peccata, vt Motivum Obsequii, Religionis, Charitatis, Spei &c. alia sunt specialia & diversa pro diversitate virtutum quas specificant, & non se extendunt ad omnia peccata, vt Motivum Temperantiæ, Liberalitatis, Misericordiæ &c.

Notandum 3. Ex motivis vniuersalibus aliqua esse, quorum honestas desumitur per ordinem ad Deum, præcisâ omni penâ & præmio, adeoque possunt intendi etiamsi nullum præmium obtineretur, aut nullus reatus penæ incurreretur: huiusmodi est motivum Religionis; est enim honestum colere Deum vt supremum ens, illique obedire, secluso omni præmio, & metu penæ. Alia verò sunt, quæ desumunt honestatem à præmio quod intenditur, & penâ quæ declinatur. Porro quia difficilior est operari propter honesta-

tem non attento præmio aut pœnâ, ideo illæ
priorēs virtutes sunt nobiliores, & laudabiliores
earum actus. His positis

Quæstio præfata est, ex quo motivo debet
esse Contritio perfecta & justificativa. Prima
Sententia est, non solum ex motivo perfecta Con-
tutis, cujus actus habent Deum pro fine *Cf. S. 1.*
etiam ex motivis universalibus supra memoratis,
quæ non respiciunt premium aut poenam, ut
motivum Religionis, Obedientiæ, Gratitudinis,
posse haberi Contritionem justificativam etiam
Sacramentum. Ità non pauci R.R. innotuerunt
quibus occasione ita sentienti præbuit Sacerdos
inquirens, sibi ità olim visum esse de motivo
justitiæ, quod motivum putat hic auctor esse pro-
prium Pœnitentiæ, qui etiam supponit, omni
catum esse contra Justitiam erga Deum. Hanc
Sententiam Vasquez vocat erroneam, quæ tamen
censura nimia est, vult ostendit Lugo, & sequitur
Ariaggi, qui tamen immeritò dicit eam à Lugo
defendi ut probabilem, hoc enim Lugo non
rit, sed solum adducit argumenta quædā speciosa
ob quæ poterit Recentioribus videri probabilem,
quod est longè aliud : nam nec Ariaggi negat
eam multis R.R. visam esse probabilem, & nec
ipse negat esse probabilem, quod notare vult, ut
quis legens Ariaggi, amplectatur hanc Senten-
tiam ut probabilem ob Lugonis auctoritatem.

905. Dicendum est, ad Contritionem justificativam requiri motivum Charitatis Dei super omnia dilecti. Est Sententia clara S. Thomæ q. 86. a. 3. in C. ubi dicit, ad rationem veræ Pœnitentiæ requiri, ut displiceat peccatum, quia est contra Deum super omnia dilectum. Questio hæc, cum sit facti (potuisset enim Deus alios etiam actus acceptare) probanda est ab auctoritate. Itaque

Ad probandam Conclusionem adducuntur varia Scripturæ testimonia 1. Joan. 3. *Qui non diligit, manet in morte.* Lucæ 7. *Cui minus dimittitur, minus diligit.* hoc est, ei qui nihil diligit, nihil dimittitur. Accedunt Patrum locutiones. S. Aug. *serm. 7. de tempore.* Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati & amor Dei. Verum hæc & similia non difficulter recipiunt interpretationem, ut videre est apud Lugonem & Arriagam, nisi accederet gravissima auctoritas Concilij Trid. quod planè videtur conclusionem definivisse, ad quod pertinebat interpretari sensum Scripturarum, & attendere communem sensum DD. Ecclesiæ. Itaque Sess. 14. c. 4. distinguit inter Contritionem perfectam & imperfectam, quæ vocatur Attritio, quod Contritio tunc justificet sine Sacramento in re suscepto, quando est charitate perfecta, non item, quando ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ & pœnarum metu concipitur. Vbi observo, quod Concilium non tantum excludat actus procedentes ex metu pœnæ, sed etiam procedentes ex turpitudine peccati, tales autem sunt etiam actus, quibus detestatur peccatum prout opponitur honestati Religionis, Obedientiæ, Gratiitudinis, &c. Nam turpitudine peccati consistit in privatione rectitudinis debitæ, hoc est, honestatis illius formalis, quæ invenitur in actu Religionis, Obedientiæ, &c. adeoque qui movetur ab honestate objectiva Religionis, Obedientiæ, &c. ad detestandum peccatum, attendit turpitudinem peccati; & tamen talem actum, ait Concilium, non nisi cum Sacramento justificare: ergo rejicit Concilium etiam illos actus, quos admittit contraria Sententia.

Obijciat. Si verba Scripturæ essent intelligenda de dilectione perfecta, essent falsa: sapè enim homo justificatur sine perfecta dilectione, scilicet per Sacramentum Pœnitentiæ cum sola attritione susceptum, sicut & per martyrium. R. Hanc objectionem etiam adversarij solvendam esse; nam etiam sine illis actibus, ad quos illi extendunt efficaciam contritionis, potest quis justificari cum Sacramento Pœnitentiæ, nempe cum dolore ex metu gehennæ, quem tamen nemo dicit esse Contritionem perfectam. Itaque neganda est sequela: nam licet verba sint universalis, est tamen subintelligendum, sicut in plerisque alijs regulis: præterquam in casibus exceptis in eadem Scriptura sacra: talis casus est usus privilegij concessi per Sacramentum Pœnitentiæ, id quod optimè probat P. Valentia d. 7. q. 8. punct. 3. §. Hoc verò, nisi enim hæc exceptio subintelligeretur, Christus non contulisset reverà, & cum efficacia suis Mini-

stris potestatem remittendi peccata, semper enim essent remissa per contritionem, vel Pœnitentiam non adesset, absolutio nihil operaretur, & sic beneficium Pœnitentiæ esset onus gravissimum, sine notabili & comparabili commodo. Voluit ergo Christus consulere fragilitati humanæ, & instituere Sacramentum, quod suppleret defectum dilectionis; ac proinde qui adhibet hoc Sacramentum, licet non diligit formaliter, diligit tamen æquivalenter, hoc est, substituit aliquid æquivalens dilectioni: sicut dicuntur omnia Sacramenta constare verbis, & tamen in Matrimonio non requiruntur verba formalia, sed sufficiunt æquivalentia, ut nutus: & sicut Christus dicitur, redemisse B. Virginem non formaliter, sed æquivalenter, hoc est præservando à peccato. Simili modo dicit S. Augustinus, quod non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, & tamen non semper restituitur ablatum formaliter, sed æquivalenter, v. g. pecunia pro equo ablato. Hinc nata est phrasid vitatissima Theologis, quod Sacramentum Pœnitentiæ faciat ex attrito contritum, non utique formaliter, sed in effectu & æquivalenter.

906. Probatur Conclusio 2. Scriptura extra Sacramentum requirit ad Justificationem conversionem peccatoris ad Deum: Deuteronomio 4. *Cum quaesieris Dominum Deum tuum, invenies eum, si tamen ex toto corde quaesieris eum.* Joel. 2. *Convertimini ad me ex toto corde vestro.* Isaia 31. *Convertimini sicut in profundum recesseratis.* Atqui perfecta conversio intentionalis à creatura ad Deum, non fit nisi per actum Charitatis, quo Deus constituitur pro fine CVI, ergo hic solus est contritio justificativa. Minor probatur. Ut enim conversio sit perfecta, debet homo avertendo se à creatura converti ad Deum eo modo & perfectione, quo se per peccatum avertendo à Deo convertit ad creaturam: atqui hæc averio consistebat in hoc, quod homo creaturam prætulit amicitia divina & Deo, constituendo creaturam pro fine CVI, ultimo: ergo ut conversio sit perfecta, debet Deus constitui pro fine CVI, ultimo: atqui hoc non facit ullus alius virtutis actus præterquam actus Charitatis; nam omnes aliæ virtutes habent ipsum hominem pro fine CVI (non tamen ultimo & adequato, sed ulterius referibili à Charitate ad Deum ut finem CVI, ultimum) nempe quia amant ipsi homini suam honestatem: ergo solus actus Charitatis est perfecta conversio.

CONTROVERSIA II.

An, & quo sensu Malum culpæ sit majus, magisque detestabile per Contritionem perfectam, quàm malum Pœnæ Inferni.

907. Dicendum est, Malum culpæ prout est offensa Dei, esse majus malum quàm malum pœnæ æternæ, & per contritionem magis detestandum

O o o o 2

detestandum affectu practico. quæ ultima verba quare addantur, patebit ex solutione quintæ objectionis. Ità omnes Catholici. Omisâ probatione RR. non minùs operosâ quàm obscurâ,

Probatur Conclusio 1. In comparatione duorum malorum illud est altero majus malum magisque detestabile, quod simpliciter reddit hominem malum, alterum verò potius jam supponit malum quàm faciat: atqui malum culpæ reddit hominem simpliciter malum, non item malum pœnæ, quod jam supponit malum: non enim homo est malus, quia punitur (dicente S. Dionysio: *Puniri non est malum, sed esse pœnâ dignum est malum*) sed econtra ideo punitur, quia per peccatum malus effectus est: ergo, &c. Major probatur. Per illud redditur aliquid simpliciter malum, per quod redditur ineptum ad suum ultimum finem: sed homo per peccatum redditur ineptus ad suum ultimum finem, & per nihil aliud: non quidem per aliquid præcedens, nam omnia quæ præcedunt, sunt idonea ut hominem perducant ad ultimum finem, etiam tentationes à dæmone immixtæ: sed neque per aliquid subsequens: hæc enim supponunt hominem ineptum: ideo enim Deus privat hominem beatitudine, quia jam invenit hominem per peccatum redditum ineptum ad beatitudinem, utpote quo constituitur inimicus Dei, indignus gratiâ sanctificante, quæ est radix beatitudinis.

Probatur 2. Illud, cujus Deus auctor esse non potest, est majus malum illo, cujus est auctor, & quod in ejus laudem & gloriam cedit. Sed peccatum est malum, cujus Deus auctor esse non potest, (ut lib. 2. probatum est) econtra pœnæ æternæ Deus est auctor, indeque gloriosus atque laudabilis. ergo, &c.

Probatur 3. Illud malum quod à Sapientissimo agente adhibetur ad cavendum alterum malum, est minus malum altero; sed pœna damni & sensûs adhibetur à Deo ad impediendum malum culpæ: ergo illud est minus malum isto. Major patet. v. g. medicus præcidit brachium, ut vitam salvet: econtra stultè ageret, qui in Caussidicum mille florenos expenderet, ut lucraretur causam unius floreni. Minor autem probatur. Nam Deus minatur pœnam æternam, ut absterreat à peccato; & commissio peccato infligit pœnam æternam, ut alios ab eodem absterreat. Declaratio & limitatio Conclusionis pendet, & patebit ex objectionum solutione.

908. Objicies 1. Si malum culpæ est per Contritionem magis detestandum, quàm malum pœnæ, sequitur, quòd casu quo homo constitueretur in eo necessitatis articulo, ut vel deberet de novo peccare mortaliter, vel adire pœnam inferni, deberet vi Contritionis potius eligere infernum quàm peccare: consequens imprimis est valde durum, & videtur esse supra vires humanas: deinde etiam ex alio capite videtur hoc absurdum: ergo, &c. Sequelam omnes admittunt cum S. Anselmo *ib. de similitudinibus* c. 190. sequelam verò esse absur-

dam videtur agnovisse Durandus in 4. dist. 27. docens, malum æternæ pœnæ nunquam eligibile ad vitandum peccatum: & licet RR. communiter interpretentur, quasi loquatur de facto, quia defacto Deus decrevit non permittere eventum, quo electio inferni sit medium ad vitandum peccatum, nihilominus, quidquid sit de mente Durandi, Casum de facto contingere potius concedit Lugo, & est ille. Petrus existens in peccato mortali putat ex invincibili errore, neminem posse salvari sine Sacramento Pœnitentiæ re solutus cogitur autem à Tyranno ad abnegandum Christi fidem, vel ad moriendum, neque est copulandus, qui possit conferre Sacramentum Pœnitentiæ: in hoc casu Petrus necessario judicat vel vitandum esse ad infernum, ob peccatum jam commissum, vel de novo peccandum abnegando fidem. Quòd autem absurdum sit, in hoc casu Petrum obligari ad eligendam mortem, & persequens infernum (in sua erronea estimatione) præ abnegatione fidei, probatur; quia in hoc potest homo ex motivo pœnitentiæ speciali vel adhibere media ad delendum peccatum jam commissum. non habet autem præfens aliud medium quàm prolongationem vite, donec interveniat confessarium: non potest autem vitam prolongare nisi abnegando hic & nunc Christi fidem: ergo honestum est illi, ut hoc medium, quæ est actus virtutis Pœnitentiæ specialis. Sicut Petrus potest in hoc casu formare judicium, se neminem ad abnegandam fidem: est enim naturaliter obligatus ad non præcludendam sibi viam & spem qualemcunque consequendæ salutis & vitæ finis ad quem est creatus, & ad non eligendum illud, quo electio est illi necessario desperandum de salute. atqui superest unica via & spes, à prolonget vitam abnegando simulatorie fidem: contra si eligat mortem, est illi desperandum de salute, de qua nunquam licet desperare. Ergo, &c.

909. Ad hanc difficultatem tres resolutiones adhiberi possunt, quarum duæ sunt à RR. tertiam ego alijs dijudicandam proponam.

Primò ergo responderi posset, concedendo sequelam; negando minorem quoad vitandum membrum, vel potius distinguendo quoad vitandum membrum: est talis electio dura, dicitur quàm suâ culpâ induxit ipse homo per primum peccatum, conceditur, secus negatur: neque potest homo de illa duritie conqueri rationabiliter, cum enim peccando se reum constituit æternæ pœnæ, possitque à Deo statim sine mora detrudi in infernum, non potest durum videri, si obligetur ad infernum eligendum ne de novo peccet, & vitæ augeat, eoque aucto possit statim ad gratiam pœnas damnari: sicut qui reus capitis ad supplicium ducitur, non potest conqueri quòd obliquitur porrigere collum ferro; si enim relictus esset, augebit culpam, & graviore supplicio afficietur: quo cognito non reputat grave obliquitur spontaneam porrectionem collis, & per porrectionem delicto. Quoad probationem secundam me-

hri, negatur ad Pœnitentiæ virtutem pertinere, eligere quæcunque media ad delendum peccatum, sed eligere media à Deo approbata, non enim sunt facienda mala, vt eveniant bona. Hæc est prima responsio, quæ pluribus replicis exagitari posset. Ob quas

910. Secunda responsio huic è diametro opposita est, negando posse accidere talem casum, in quo peccatum & pœna æterna ita veniant in comparisonem deliberativam, vt vel admittendum sit peccatum, vel eligenda pœna æterna formaliter spectata, & cum perpetua dissolutione amicitie divinæ. Probant 1. Peccatum non potest esse medium necessarium ad evitandam pœnam æternam: sed hoc fiet in tali casu, si alterutrum esset necessarium, pœna vel culpa: ergo, &c. probant maiorem. Repugnat peccatum esse licitum & honestum: sed si esset in aliquo casu necessarium ad evitandam pœnam æternam, esset licitum & honestum, quia valde evidens est, quod liceat cuivis tendere ad vltimum finem, ad quem à Deo est ordinatus, & facere id, quod ad hunc consequendum est simpliciter necessarium: ergo non potest dari casus, in quo peccatum sit simpliciter necessarium ad evitandam pœnam æternam. Probant 2. Si posset talis casus accidere, tunc obligaretur homo ad eligendam potiùs æternam pœnam quàm peccatum, quia peccatum est simpliciter ineligibile: atqui non potest esse obligatus ad eligendam istam pœnam in his circumstantiis, quia deberet dicere: Ego vt Deum non offendam, volo æternum manere ipsius inimicus, & ipsum offensum & iratum habere: hoc autem iam esset contra aliud præceptum, quo quilibet est obligatus, vt in via positus velit Deum offensum sibi reconciliare, si potest: ergo non potest esse obligatus etiam, vt dicat: ego in æternum volo esse inimicus Dei. Probant 3. Si homo in aliquo casu teneretur eligere pœnam æternam, deberet hæc obligatio provenire ex præcepto Charitatis, quo tenemur amare Deum super omnia, & plus etiam quàm nos ipsos; sed ex hoc præcepto non potest oriri prædicta obligatio, quia hoc præceptum ordinatur ad procurandam & conservandam amicabilem conjunctionem nostræ voluntatis cum divina, & consequenter vi istius præcepti non possumus obligari ad aliquid, quod est directè impeditivum & exclusivum huius conjunctionis: sed æterna damnatio est talis: ergo ex præcepto charitatis non possumus obligari ad eam eligendam.

Ad Casum à Lugone propositum respondent, posse accidere, vt aliquis putet, peccata tantum posse remitti per Sacramentum Pœnitentiæ actu susceptum: verum talis constitutus in necessitate, qualis ponitur in casu, necessariò iudicaret, abnegationem fidei vel adulterium esse sibi licitum, quia iudicaret hoc esse medium necessarium unicè & simpliciter ad consequendum vltimum finem, & Deum reconciliandum, quod est formaliter esse honestum & licitum, adeoque non teneretur eli-

gere pœnam æternam, sed potiùs vt medio necessario ad salutem, cum quilibet homo sit obligatus, vt in via amplectatur media simpliciter necessaria ad eum finem, ad quem tenetur tendere.

Quodsi casum ita fingamus, vt talis homo simul iudicet, abnegationem fidei esse inhonestam hic & nunc, & tamen etiam esse simpliciter necessariam ad consecutionem vltimi finis, respondent isti, eum habiturum iudicia omnino contraria, adeoque fore ita perplexum, vt ad nihil obligetur, neque peccet, quidquid eligat; sicut si quis iudicaret, mendacium semper esse peccatum, & ex altera parte crederet etiam, se obligari ad iuvandum proximum, quod hic & nunc putat fieri non posse sine mendacio, non peccaret, licet eligeret mendacium putans esse peccatum. Hæc est altera quorundam ingeniosorum Responsio.

911. Vt aliam, & tertiam responsionem mihi probabiliorem & expeditiorem subijciam, suppono priùs doctrinam pulcherrimam & consolatoriam, quam alibi, & ad aliud propositum, tradit Card. Pallavicinus, nempe, nunquam fieri posse, vt homo vltimo auxilio supernaturali cooperetur, & tamen damnetur: rationem dat: quia vltimum auxilium supernaturale est essentialiter medium, & vt tale eligitur à Deo, vt homo, cui illud gratis confert, eo mediante perveniat ad vltimum finem: ergo si homo illi cooperatur, & actus correspondens illi auxilio non est sufficiens ad justificationem, Deus vt auctor supernaturalium necessitat vi collationis talis auxilij, ad procurandum aliud auxilium, disponens & sufficiens ad justificationem, si homo cooperetur: si ergo homo cooperabitur, justificabitur, sin minus, damnabitur, quia vltimum auxilium frustravit. Hæc doctrinà supposità,

Ad Casum Lugonis respondeo, quod ad Providentiam Dei spectet, providere illi homini talem illuminationem, cum qua si cooperetur, justificabitur: cum enim adhuc sit in via, & vt ponitur in casu, recipiat adhuc auxilium supernaturale, disponens ad nolendum negare fidem, hoc ipso illuminabitur taliter, vt intelligat, se ita posse non negare fidem, vt simul etiam possit evadere pœnam æternam: v.g. cognoscat ad Dei bonitatem spectare, vel non permittere, vt mors inferatur à Tyranno, vel dispensare in lege illa vniuersali de non salvando peccatore nisi per Sacramentum Pœnitentiæ, sicut dispensat Deus cum Martyribus, nam talis homo moriendo pro fide, esset utique Martyr. Et hæc responsio mihi videtur expeditissima, donec alius meliorem suggerat.

912. Obijcies 2. Malum æternum & irreparabile, est majus illo quod est reparabile; sed pœna inferni est irreparabilis & æterna: malum autem culpæ est reparabile per pœnitentiam: ergo illud est majus isto. R. Majorem vniuersim esse falsam. Nam malum amissæ Virginitatis ex: gr. (quod fieri potest per actum conjugalem honestum)

Oooo 3

leve mendacium posset rectè eligi ad vitandum infernum, si alterutrum esset necessarium, & talem electionem Deo magis placituram, adeoque tunc mendacium non fore peccatum. Quæ doctrina est contra communem sensum DD. & etiam si vera esset (quod non est) non solveret præsentem objectionem.

Respondetur cum Card. Lugo, & Pallavicino c. 9. n. 105. distinguendo inter affectum speculativum & practicum, hoc est, electivum. Itaque de affectu practico non procedit nec probat obiectio, sed benè probat de affectu speculativo, hoc est, non influente in culpam, nec illam eligente. Sic etiam potest quis affectu speculativo gaudere de culpa præterita, propria & aliena, tanquam materia humiliationis, compunctionis &c. Et propter hæc addita sunt in Conclusionem ultima verba: *Affectu practico*. Hinc tamen non sequitur, poenam inferni esse simpliciter majus malum peccato, quia hoc desumendum est per ordinem ad affectum practicum.

Replicabis. Obiectum affectus practici & speculativi nihil inter se differunt: ergo repugnat vnum affectum esse honestum & alterum inhonestum: debet enim honestas vel inhonestas desumi ab objecto. R. Negando antecedens. Nam affectus practicus tendit in obiectum ut habens dependentiam à libero exercitio sui subiecti, vult enim obiectum facere, & dependere à se. affectus verò speculativus vult obiectum se-

cundum circumstantiam independentiæ à se, si-ve, ut ponendum ab alio, in exemplis. desiderat aliquis amico iacturam bonorum temporalium, quia videt, quod sint ipsius ruina spiritualis: & talis affectus speculativus vult illam iacturam ut ponendam aliquo casu fortuito, vel alio à se independente, & est honestus. sic S. Augustinus desideravit superbis lapsum, quando dixit *lib. 14. de Civit. c. 13. ad finem*. [Audeo dicere, superbis vtile esse cadere in aliquod manifestum peccatum, ut sibi displiceant, qui jam sibi placendo ceciderant.] Non licet tamen illam iacturam velle practice, hoc est, velle illam inferre. Jam ergo, quando quis affectu speculativo minùs odit peccatum mortale ut jam existens, vult præcise hoc quod est: poni à Deo seu conservari id, in quo consistit peccatum habituale secundum id quod superaddit actuali, & hoc non est aliquod liberum exercitium hominis, sed vel negatio condonationis, vel negatio gratiæ &c. pro diversitate sententiarum in hoc puncto, de quo actum in 2. libro. Item quando quis affectu speculativo minùs odit permissionem divinam peccati quàm infernum, mavult poni in illis circumstantijs, in quibus Deus videt eum lapsurum, quod iterum est obiectum ponendum independentem ab exercitio libertatis humanæ, & sæpè est beneficium,

quando scilicet est occasio majoris sanctitatis, imò effectus Prædestinationis, ut tradunt SS. PP.

CAPVT III.

DE NECESSITATE POENITENTIÆ.

CONTROVERSIA I.

An defacto Pœnitentia sit necessaria necessitate medij.

TRiplex quæstio circa necessitatem Pœnitentiæ est; 1. an defacto, ex divina saltè ordinatione & decreto, sit retractatio peccatorum commissorum necessaria necessitate medij. 2. an etiam sit necessaria necessitate medij in ordine ad potentiam Dei absolutam. 3. an sit necessaria necessitate præcepti, & quomodo. Ad 1. quæstionem quæ facilis est,

DICO 1. Aliqua retractatio, vel formalis vel virtualis, est defacto necessaria necessitate medij. Habetur in Trident. *sess. 14. c. 4.* Per virtutalem Pœnitentiam intelligimus actum, qui quidem non est explicite reflexus supra peccata commissâ, formalisque eorum retractatio, est tamen talis profectio honestatis obiectivæ oppositæ, ut

sit impossibilis cum voluntate committendi tale peccatum, & consequenter si occurreret memoria peccati commissi, talis actus determinaret ad formalem retractationem peccati commissi. Probat ex S. Scriptura. *Luc. 13. Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. Eccles. 2. Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Dei. Apocal. 1. Age pœnitentiam, sin minus, veniam tibi cito. Ezech. 18. & alibi passim.* Congruentia cur Deus ita ordinaverit, ut homo post lapsum aliter non admittatur ad gratiam, redditur à S. Thoma *q. 86. a. 2. & illustratur à Recentioribus.* Homo est agens liberum, & per peccatum liberè se avertit à Deo, & convertit ad creaturam, ideo congruum est, ut non redeat ad Deum, nisi per motum contrarium priori, per motum scilicet intentionalem

tionalem voluntatis, revocando priorem voluntatem, & deestando statum peccati, ac desiderando statum iustitiæ.

917. DICO 2. Non est necessarius necessitate medij actus elicitus à Pœnitentia ut est virtus specialis, explicata supra. Est contra Tannerum. Probat. Nam actus Charitatis iustificat: atqui ad hoc ut iustificet, non est necesse, ut imperetur à Virtute Pœnitentiæ, alioquin vis iustificandi potius actui imperanti quàm actui imperato tribuenda esset: ergo actus Pœnitentiæ specialis non est necessarius necessitate medij.

918. DICO 3. Non est necessaria necessitate medij Pœnitentia formalis, sed sufficit Pœnitentia virtualis, in casu quo virtualis dari potest sine formali. Est contra Melchiorem Canum, qui asseruit, posse actum perfectæ dilectionis existere in homine peccatore, quando deest formalis retractatio. Probat. Potest enim homo non recordari suorum peccatorum, adeoque tunc non potest elicere formalem retractationem, potest tamen tunc cognoscere bonitatem Dei, & ab ea moveri ad amandum Deum; quo amore homo ille iustificabitur: ergo vera est conclusio. Major est certa. Minor probatur. Nam actui charitatis promittitur reciprocus Dei amor & iustificatio. Proverb. 8. *Univerſa delicta operit Charitas, Ego diligentes me diligo* &c.

CONTROVERSIA II.

An Pœnitentia sit necessaria de potentia absoluta.

919. DICO, non esse sic necessariam, sed posse hominem iustificari absque omni prævia pœnitentia. Est contra utrumque Sorum, Lorcam & Becanum & Amicum de *Iustific. d. 32. sect. 22. n. 50.*

Pro fundamento Conclusionis supponendum est, ad remissionem peccati de potentia absoluta non esse necessarium actum perfectæ dilectionis, hic enim tantum est necessarius, juxta præsens Dei decretum, disjunctivè, vel ipse, vel Sacramentum Pœnitentiæ. Hoc posito

Probat. Conclusio. Ad remissionem peccati, siue ea fiat per infusionem Gratiæ, siue per meram condonationem extrinsecam, de potentia absoluta non requiritur talis prævia dispositio, quæ sit ex natura sua connexa cum remissione peccati: ergo nulla requiritur. Antecedens concedunt adversarij. Consequentia probatur. Dispositio quæ connaturaliter ad formam requiritur, eam tamen non trahit indispensabiliter post se, potest à Deo suppleri tanquam à supremo Domino omnium creaturarum, ut communiter omnes concedunt in alijs formis: ergo nisi ostendatur specialis repugnantia in remissione peccati, potest homo, utpote etiam post peccatum capax remissionis ejusdem, & reconciliationis cum Deo, transire à denominatione inimici ad denominationem

non inimici, siue vlla prævia dispositio: qui dispositio quam adversarij vnicè requirunt, esset retractatio peccati commissi: ergo per solutam potentiam potest homini remitti peccatum sine tali retractatione.

Dices, hæc vera esse loquendo de dispositione physica, non verò de dispositione morali, quæ sit motivum alliciens ad præstandam misericordiam, à qua exhibenda semper aliquo modo tardat peccatum præteritum necdum condonatum, quatenus hominem reddit indignum eius misericordiâ & beneficio. Sed contra. Quæ absque omni motivo creato, sufficit Deus intrinseca infinita bonitas in ratione morali ad sublevandam quamcunque miseriam. Deum vis resistendi quæ inest peccato (nolito condonari modo, nam, ut in 1. lib. dictum, nullius creaturæ existentia habet verè rationem moralem, quod Dei decretum, cum simplicitate Deum non vini nullam admittat virtutem distindionem nec præsupponat visionem vilius creature, & finita & limitata, Bonitas autem Dei & infinita inclinatio ad miserendum, est infinita, potens superare omnem resistantiam finemque, fertur cum peccatum semper sit aptum condonari ad majus bonum inde elicendum, videlicet, ut Deo permitti possit, sicut ergo ejus resistens, non movet ne permittatur fieri, vincitur ab illius boni quæ ex ejus permissione elici possunt, ita non resistens ne condonetur vinci potest ab illius bonis, quæ ex gratuita condonatione elici possunt.

920. Obijciunt 1. & principaliter. Tandem manet peccatum habituale (de hoc enim est præsens questio) quamdiu manet peccatum præteritum habitualiter voluntarium: atqui tantum manet habitualiter voluntarium peccatum præteritum, quamdiu non retractatur: ergo tantum manet peccatum habituale seu peccatum præteritum in ratione peccati habitualis, quamdiu non retractatur: ergo ad peccati destructionem essentialiter requiritur retractatio: ergo sine hac per nullam potentiam fieri potest.

Hujus argumenti infirmitas ostenditur eo quod nimium probet. Probat enim, quod retractatio esset pars formæ iustificantis: quæ formaliter opponitur peccato; si vera est eorum argumentatio, quod etiam observavit Lugo & Elparza q. 11. de *Iustific. in fine vlt. probat.* Propter. 2. Quod quæcumque retractatio esset alliciens ad destruendum peccatum habituale, iudicantem ad destruendum peccatum habituale, independentem ab omni infusione Gratiæ, vel condonatione extrinseca, vel Sacramento. Nam condonatio tollit rationem voluntarij habitus peccati præteriti. hæc autem ratio peccati habitualis, per te est ipsa essentia peccati habitualis, saltè in adequatè essentia peccati præteriti, atqui quando aufertur etiam in adequatè essentia rei, est simpliciter sublata essentia: ergo potest qualicunque retractatione, esse destructum peccatum habituale.

Ad objectionem respondet P. Esparza, posse supernaturaliter fieri, ut cesset atque revocetur habitualiter prior ratio Voluntarij, Deo infundente habitum impossibilem cum repetitione ac rati habitatione actus prateriti, & perfectè dispositivum animi ad actum contrarium, quoties occurreret occasio deliberationis & electionis similis, perinde ferè acsi elicetus esset actus contrarius priori; ac proinde supernaturaliter fieri potest, ut non perseveret absolute prior voluntarietas habitualis, ad cuius videlicet conceptum adequatum pertinet non solum actus prateritus, ut prateritus, sed etiam ut nihil addit de præsenti actualiter vel habitualiter illi contrarium, & impossibile ratione suæ perfectionis ac bonitatis cum repetitione & approbatione actus mali qui praterijt. Porro jam prius dixerat, illum habitum quem Deus infunderet, & qui per suam inclinationem tollet rationem Voluntarij, aliud non esse quam gratiam sanctificantem.

921. Hæc responsio mihi non probatur. Primò, quia hic Auctor supponit sententiam à nobis rejectam in secundo libro, peccatum mortale non posse remitti per condonationem extrinsecam. Secundò sic argumentor. Gratia sanctificans non inclinatur habitualiter tali modo in obiectum contrarium peccato praterito, sicut peccatum illud inclinatur ad similem actum, actus enim nostri causant habitus ita facilitantes, ut hæc facilitas cadat sub experientiam, præsencia autem Gratiæ non cadit sub experientiam: unde etiam, postquam Deus infudisset peccatori Gratiam sine retractatione, adhuc maneret ille homo experimentaliter eodem modo inclinatus ad malum, adeoque adhuc maneret illi peccatum prateritum habitualiter voluntarium, si hæc habitualis voluntarietas aliud non est, quam inclinatio relicta ab actu. Et hoc videtur ipse auctor advertisse dum dixit, quod ferè eodem modo inclinet gratia in contrarium, sicut inclinaret actus retractativus peccati. Sed quæso, quid est: ferè sic inclinare? ego dico, esse simpliciter non inclinare, sicut ferè tangere, est simpliciter non tangere, sed aberrare.

Aliter ergo respondendum est, negando majorem. Pro cuius falsitatis evidentia distinguendum est inter hæc duo: Peccatum prateritum perseverare habitualiter: & peccatum prateritum perseverare habitualiter voluntarium: quæ quidem sunt phrasæ theologice verborum tenus valde similes, sed quoad significationem diversissimæ. Peccatum prateritum habitualiter perseverare, aliud non est, quam perseverare in aliquo fundante iustum Dei odium propter peccatum prateritum, quod quidem, saltem partialiter, est vel negatio condonationis divinæ, vel negatio Gratiæ, pro diversitate Sententiarum, de quâ quæstione dictum est lib. 2. Peccatum autem perseverare habitualiter voluntarium, aliud non est, quam quod hoc ipso quod non sit retractatum, deur probabile fundamentum, quod si ille homo denuò

deberet in simili occasione peccandi operari, iterum operaretur, sicut prius, quia verisimile est, quod ultimò placuit, iterum placitum fuisse, si daretur eadem occasio, & eadem circumstantia: adeoque hæc habitualis voluntarietas aliud non est, quam negatio retractationis. Neque arguit de præsenti vilius actum peccaminosum absolute existentem, sed tantum sub conditione, si redirent eadem circumstantia: imò hunc ipsum actum futurum non arguit nisi probabiliter.

Dicimus ergo, quod sicut peccatum prateritum in ordine ad odium Dei potest perseverare in ratione peccati habitualis, quin sit amplius habitualiter voluntarium, quia non omnis retractatio tollit peccatum habituale, ut apud omnes certum est, & de fide quidem, ita econtra possit per absolutam potentiam manere habitualis voluntarietas peccati, & tamen tolli reatus culpæ per divinam condonationem, adeoque desinere peccatum habituale, quin desinat peccatum prateritum in ratione voluntarij habitualiter.

Declarat rem totam exemplo aptissimo Cardin. de Lugo. Qui fecit votum, contrahit obligationem voti, & in hac obligatione perseverat votum habitualiter: præterea etiam tamdiu perseverat habitualiter voluntarium, quamdiu non retractatur. Porro hæc secunda perseverantia desinere, si hominem voti pœniteret, nec tamen propterea desinere prior perseverantia, alioquin esset in hominis potestate liberare se ab obligatione voti. Sic dicimus posse desinere peccatum in ratione peccati constituentis hominem reum odij. Jam econtrario potest etiam desinere perseverantia voti quoad obligationem, quin desinat perseverantia in ratione Voluntarij. Posset enim Pontifex dispensare in illo voto, incio vovente, & sic non amplius obligaretur: & tamen potest illi homini votum non displicere, sed adhuc ita compæratus esse, ut in iisdem circumstantijs iterum voveret. Eodem modo dicimus posse per condonationem desinere reatum culpæ, quin desinat esse habitualiter voluntarium.

922. Obijciatur 2. Conversio ad aliquid non potest tolli nisi per aversionem: atqui creatura per peccatum se convertit ad creaturas: ergo non potest tolli peccatum nisi per aversionem à creatura: sed non potest averti nisi per retractationem: ergo, &c. 2. hoc argumento probatur, non posse tolli peccatum, nisi per contritionem perfectam. per peccatum enim homo se convertit ad creaturam, & ad seipsum, constituendo se pro fine C.VI. ergo hæc conversio non potest tolli nisi per aversionem à creatura, & à se, ut fine C.VI. sed per solam perfectam contritionem hoc modo se averteret à creatura, constituendo Deum pro fine C.VI. Ergo, &c. 2. ergo: Sicut per Sacramentum Pœnitentiæ suppletur defectus perfectæ aversionis à creatura in ratione finis C.VI, & ideo dicitur homo per Sacramentum fieri ex attrito æquivalenter contritus, ita per condonationem

P p p

tionem

tionem Dei sine vlla retractatione fieri potest homo ex non contrito æquivalenter contritus.

Objicitur 3. Quamdiu homo est maculatus, tamdiu adhuc habet peccatum: sed quamdiu non retractat, tamdiu est maculatus: ergo quamdiu non retractat, tamdiu habet peccatum. Minor probatur. Quamdiu homo est habitualiter aversus à regula conscientia, nempe à recta ratione, & à lege naturæ, tamdiu est maculatus: sed quamdiu non retractat peccatum, manet habitualiter aversus à regula conscientia: ergo tamdiu est maculatus. R. negando minorem. ad probationem nego majorem. Nam *id esse habitualiter aversum*, à regula rationis, aliud non est, vt diximus, quàm probabilitas, quòd si redirent eadem circumstantia, iterum averteretur: adeoque est tantum peccatum sub conditione probabiliter futurum: peccatum autem sub conditione futurum non est macula de presenti, vt constat.

Objicit P. Amicus 4. Tridentinum *Seß. 6. c. 7.* dicit, Justificationem adulti fieri per voluntariam susceptionem Gratiæ: ergo susceptio Gratiæ non voluntaria, erit insufficiens ad justificationem. Confirmatur. Quia peccatum etiam habituale intelligitur tale per dependentiam & respectum quendam dependentia liberæ & voluntaria ejusdem peccati à voluntate peccatoris: hujusmodi autem respectus dependentia voluntaria peccati à voluntate peccatoris, non potest tolli per vllam formam, nisi sit voluntaria ipsi peccatori, vt retractet & delet dependentiam peccati à voluntate tanquam forma contraria similiter voluntaria. R. Concilium loqui de justificatione prout defacto fit, quatenus in illa Deus attendit etiam mensuram dispositionis praviæ, cui tamen mensuræ nemo facile dixerit Deum esse indispensabiliter alligatum. Ad Confirmationem patet responsio ex paulò antè dictis, nempe, confundi, *id Habitualemente*, & *Habitualiter voluntarium*. & quomodo nimium probet, patet ex responsione ad primam objectionem.

Objicitur 5. Si Deus potest sine vlla retractatione condonare peccatum habituale, poterit etiam condonare peccatum actuale pro tempore quo actu fit: consequens est absurdum, quia sic homo esset simul peccator & justus, quia condonatio est forma constituens hominem justum saltem negativè, hoc est, non injustum, peccatum actuale est forma constituens injustum.

Card. de Lugo d. 7. s. 8. n. 126. respondet, sibi verisimilem esse sequelam. Vnde infert 1. quòd dum ponitur peccatum, Deus quidem odio haberet peccatum, non tamen ipsum peccantem, quia jam cessisset jure suo. Infert 2. quòd tunc Petrus per tale peccatum amitteret nihilominus gratiam, ideo, quia, juxta hunc auctorem, gratia nec divinitus est conjungibilis cum peccato. Non esset tamen inimicus Dei, licet esset peccator, adeoque esset simul peccator, & negativè justus, hoc est, non odibilis proximè, quia peccatum esset condonatum.

Hæc doctrina semper mihi summe diffusa est visa, tum quoad ipsam substantiam, tum quoad doctrinæ consequentiam, quam videret hic auctor deferere, quod adverti alibi, nunc vero idem advertisse video Card. Pallavicinum de Permitt. cul. & patebit paulò post.

Quod attinet ad Objectionem præsentem, responsio est facilis, negatur enim sequela de peccatis: Disparitas insinuat in ipsa objectione. Peccatum actuale præfens, est forma adæquate rebus hominem injustum: ergo mirum non est, quod non possit stare cum forma adæquate, faciente negativè justum, hoc est, non injustum, alioquin simul esset forma & negatio. At vero peccatum habituale includit vltra peccatum præfens etiam negationem condonationis de præfensi: hæc negatio est pars formæ denominantis habitualiter injustum: atqui per condonationem tollitur formaliter negatio condonationis: ergo tollitur pars constitutiva peccati habitualis, & forma denominantis injustum: ergo desinit hominem injustum, & fit negativè justus: ergo in hoc casu non conjunguntur formæ oppositæ, licet in tali priorè. Sed nunc de veritate consequentis videamus.

CONTROVERSIA III.

Utrum Deus possit remittere peccatum pro tempore quo committitur.

923. Post Lugonem affirmavit Ripaldà *et. de ente supernaturali disp. vlt. s. 3. n. 4.* quos nuper secutus est R. Hispanus. Negativum defendit Suarez *lib. 7. de Gratia. c. 2. n. 1.* & Amicus *hic d. 32. n. 49.* Dicastillo *tr. 8. disp. 1. d. 1. c. 7. à n. 311.* Pallav. Cum quibus & ego sentio.

Probo Conclusionem 1. Si posset peccatum condonari pro instanti quo committitur, posset Gratia Sanctificans conjungi cum peccato mortali in illo instanti quo committitur, consequens non admittit Lugo, neque nos, Ergo &c. Deprecatur ex principiis ipsius Lugonis. Vnde causa, quare Gratia Sanctificans non possit conjungi cum peccato habituali (& multò minus cum actuale) secundum Lugo est hæc, quia Gratia, vt habet Tridentinum, est unica & adæquata forma justificans. atqui si posset conjungi cum peccato habituali, non esset forma adæquate justificans, nam tunc quando conjungeretur cum peccato habituali, talis homo adhuc esset inimicus Dei, & invisus Deo, quia peccatum habituale constituitur per negationem condonationis, quòd diu autem peccatum non est condonatum, bene est inimicus Dei & odio dignus, adeoque non est justus. ergo non habet formam adæquate justificantem: ergo Gratia non esset forma adæquate justificans, sed complenda esset per condonationem contradistinctam à collatione Gratiæ, si collatio Gratiæ est separabilis à condonatione, & conjungibilis cum negatione condonationis. Ita Lugo.

& nos cum illo in tract. de Gratia. Sed hinc contra illi subsumitur hoc modo. atqui si homini dum actu peccat condonaretur peccatum, tunc homo non esset inimicus Dei, nec Deo in visus, ut in terminis fateretur Lugo loco cit. ergo si tunc illi conferretur Gratia, non conjungeretur Gratia cum negatione condonationis, nec cum inimicitia: ergo nihil obstat quo minus tunc posset conferri gratia, & sic conjungi cum peccato actuali. Probat hanc ultimam consequentiam. ideo enim non potest Gratia conjungi cum peccato habituali, quia condonatio non potest dari, quando datur peccatum habituale, nam negatio condonationis est pars constitutiva peccati habitualis: atqui per te condonatio potest dari quando datur peccatum actuale: ergo nihil amplius obstat, quo minus possit conferri gratia.

Brevius sic proponitur hoc argumentum. Unica causa, quare Gratia non possit conjungi cum peccato habituali, est hæc: quia talis homo esset simul justus & injustus: justus propter gratiam, injustus propter peccatum habituale: atqui si peccatum actuale posset, dum actu existit, condonari, talis homo non esset injustus aut inimicus, ut docet Lugo: ergo si illi daretur gratia, non sequeretur quod simul esset justus & injustus: ergo nulla esset ratio, cur non posset infundi gratia.

Adhuc aliter hoc ipsum proponi potest. Ideo per te Gratia non potest conjungi cum peccato habituali, quia peccatum habituale includit essentialiter negationem condonationis, Gratia autem non potest conjungi cum negatione condonationis: atqui per te peccatum actuale non includit essentialiter negationem condonationis, quia potest conjungi cum condonatione: ergo etiam potest conjungi cum Gratia.

Respondetis forte, supponendo cum Recentiore Hispano (à qua tamen doctrina procul abest Lugo) Gratiam quæ defacto datur, esse quidem inconjunctibilem cum peccato actuali, esse tamen possibilem aliam Gratiam, quæ quidem etiam sit inconjunctibilis cum peccato habituali, sit tamen conjunctibilis cum peccato actuali. Sed contra. si non est alius modus respondendi, quam confugiendi ad huiusmodi Gratiam, salva res est: nam ego talem possibilem Gratiam non agnosco, quamdiu mihi non ostenderit illud prædicatum primum, ex quo resulteret hoc prædicatum secundum: *posse conjungi, non posse conjungi cum peccato actuali*. Censeo enim argumenta quæ probant, nostram Gratiam non esse conjunctibilem cum peccato actuali, probare de omni possibili Gratia Sanctificante, vel de nulla probare.

924. Probo Conclusionem 2. Tunc non potest dari condonatio, quando non posset poni satisfactio si alioquin illa in se possibilis esset: sed in instanti quo ponitur actu peccatum, esset impossibilis satisfactio, etiam si alioquin possibilis esset: ergo, &c. Major & minor est probanda. Major ergo probatur. quia condonatio est virtualis remissio satisfactionis, & loco illius substitui-

tur. Minor verò probatur, quia Satisfactio includeret retractationem formalem vel virtutalem: hæc autem non est conjunctibilis cum actuali peccato; sicut restitutio non est possibilis pro instanti furti, sed pro sequenti, & ideo non potest remitti pro instanti furti, sed pro sequenti. Ergo sicut satisfactio non potest fieri, nisi transacto peccato, ita condonatio non potest respicere nisi tempus post peccatum commissum.

Probat Conclusio 3. argumento Card. Pallavicini. Si potest condonatio conjungi cum actuali peccato mortali, sequitur, quod esset, & non esset peccatum mortale. Quod esset mortale, supponitur ab adversariis; quod non esset, probat Pallavicinus, quia essentia peccati mortalis in eo consistit, quod quis voluntarie avertatur à Deo, & propter bonum creatum velit contemnere amicitiam divinam: talis autem homo si sciret sibi jam antecedenter condonatum esse peccatum, etiam hoc ipso sciret, se non incursum inimicitiam Dei: ergo sciret se non peccare mortaliter. Omitto alia argumenta, quæ videri possunt ad longum apud P. Dicastillo, quæ sanè non sunt mera verba multiplicata, ut videtur cuidam Recentiori.

925. Restat solvendum argumentum Card. de Lugo, quo probat, posse peccatum remitti in eodem instanti quo committitur. Probat autem vnicè à paritate desumpta ex hominibus. Homo potest homini dimittere injuriam antecedenter, antequam ab adversario committatur: ergo etiam Deus potest hoc modo dimittere offensam. Antecedens patet. quia homo potest se obligare alteri, quod nolit pro offensa illi irasci aut petere satisfactionem, &c. 2. Transeat antecedens (cujus falsitatem postea ostendam) nego consequentiam & paritatem. Disparitas duplex est. prima, quia per offensam humanam homo offensus non necessitatur ad auferendum ab homine, vel denegandum homini aliquod donum impossibile cum ipsa offensa, tribuens jus ad amorem amicabilem, sicut Deus necessitatur ad auferendam vel negandam gratiam pro instanti quo ponitur offensa secundum suam physicam entitatem. Secunda disparitas est, quia homo potest se homini obligare ex justitia, ad non prosequendum illum odio, & ad non exigendam satisfactionem quacunque offensa posita: Deus verò non potest se homini obligare vlllo modo ex Justitia, ut docet ipse Lugo. Quapropter respectu hominis ad æquatum motivum licite aversionis non est sola offensa secundum suam physicam entitatem, sed offensa cum negatione obligationis non habendi odio Petrum propter offensam, sive, quod idem est, offensa cum negatione juris in Petro existentis ad resistendum Paulo offenso ne Satisfactionem exigat. Vnde si Paulus se obligasset ad non petendam Satisfactionem, posita deinde offensa non posset eam exigere, quia peccaret contra Justitiam exigendo. Deus verò non potest obligari creatura: ergo

Pppp 2

ejus

ejus jus ad licitum odium & denegandam Gratiā, atque exigendam pœnam, non potest per talem obligationem auferri, & ideo semper manet jus ad odium, & est adequatè identificatum cum ipsa physica entitate offensæ. Verum

Dixi: *Transseat antecedens*: in rei veritate id etiam falsum est. Nam obligatio, quæ se Paulus obligaret Petro ad non habendum odio, nec exigendam satisfactionem, propter offensam, non est (proprie loquendo) condonatio offensæ; quia condonatio injuriæ proprie sumpta est moralis destructio injuriæ seu offensæ: atqui in nostro casu proprie existeret offensæ: ergo non esset condonata, tamen non liceret exigere satisfactionem; hæc enim sunt separabilia, ut omnes faterentur: v.g. qui solvit Usurario usuras cum juramento non repetendi, non potest licitè repetere, & tamen alter tenetur reddere, & non reddendo peccat contra Justitiam.

926. Dices. Potest Paulus antecedenter ad offensam non tantum obligare se ad non petendam satisfactionem, sed etiam potest cedere jure suo quod habet, ne à Petro percutiatur: atqui saltem hæc erit proprie condonatio injuriæ: ergo hoc modo posset etiam Deus antecedenter cedere jure suo. Respondeo negando minorem & suppositum: nam tali casu percussio non esset injuria nec contra Justitiam, quia consentienti, seu nolenti alterum habere obligatum, non fit injuria: hæc ergo cessio non esset remissio aut condonatio (ut male supponunt adversarij) injuriæ, sed esset sublatio partis constitutiivæ injuriæ, quia Injuria constituitur intrinsecè per voluntatem alterius obligativam, ut dicam in tr. 1. de Jure & Justitia. Itaque talis cessio Juris non esset sublatio tituli ad offensam, sed potius esset mutatio materiæ, hoc est, faceret, ut id, quod alioquin esset injuria, non esset injuria, sicut facit licentia facta famulo, ut auferat pecunias. Quæstio autem præsens est, an Deus posset remittere offensam pro instanti quo verè existeret offensæ, & hoc negamus fieri posse, & dicimus, quod potius esset rectio seu non imputatio (ut loquuntur hæretici) quam remissio pro instanti quo existit. Potest quidem etiam Deus aliquam actionem alioquin illicitam reddere licitam, dispensando in lege, ut dixi lib. 2. sed hoc non est condonare injuriā, sed est facere, ut objectum quod alioquin esset illicitum, non sit illicitum, & ejus electio esset conformis rationi.

CONTROVERSIA IV.

An Pœnitentia iustificativa sit necessaria ex præcepto naturali.

927. Certissima est omnium Theologorum contra Victoriam sententia, exstare præceptum pœnitentiæ salutis seu iustificativæ, præscindendo nunc à præcepto naturali & positivo, & etiam præscindendo à Contritione perfecta siue sa-

cramento, & ab attritione cum Sacramento. Et quidem communiter Theologi censent etiam præceptum divinum in Scripturis, quod in Deo indicat necessitatem Pœnitentiæ, excepto Arragâ, qui putat, illis textibus plus non probari, quam necessitatem mediij. Quidquid sit de præcepto positivo divino

Dicendum est, dari præceptum naturale salutem pro mortis periculo, pœnitendi salutem, & quis sibi conscius est peccati mortalis. Preterea Pœnitentia est necessaria necessitate mediij, saltem ex ordinatione Dei: ergo tenemur lege naturæ hoc medium procurare. Antecedens præceptum est. Consequentia probatur. Nam lege naturæ tenemur procurare ultimum finem ad quem conditi sumus: atqui obligatio ad finem obligat ipso ad media necessaria ad finem: sicut voluntas efficax finis, est hoc ipso voluntas mediiorum necessariorum ad illum: ergo datur obligatio saltem ex charitate erga seipsum procurandi hoc medium, quando & quatenus est necessarium.

Dixi. Saltè ex charitate erga seipsum, quod nolo disputare, an si Deus gratis condonaretur peccatum, adhuc daretur obligatio naturalis ex reverentia & amore erga Deum retractandi peccatum, licet hæc retractatio tunc non esset medium ad iustificationem procurandam.

928. Quæres. 1. Quo sensu dixerit S. Thomas 2. 2. q. 14. a. 2. Impœnitentiam, peccatum est permanentia in peccato vique ad mortem, non esse speciale peccatum, sed circumstantiam peccati. 2. Aliquos ex hoc loco voluisse concludere, in sententia S. Thomæ voluntatem non pœnitendi vique ad mortem non esse speciale peccatum, distinctum à speciebus carcerum peccatorum: sed malè. Nam eodem loco statim addit, impœnitentiam prout est propositum non pœnitendi, esse speciale peccatum. Et in 3. q. 84. a. 7. ad 1. & 2. disertè tradit, esse præceptum naturale pœnitendi. Porro veræ sunt interpretationes illius prioris dicti, quomodo sit sola circumstantia aliquorum peccatorum, quæ videri possunt apud Suarez, Lugo, Arragâ Mibi præ omnibus placet interpretatio Lugonis, quam etiam amplectitur Pallavicinus, eo modo permanentiam esse circumstantiam peccati, licet perseverantia in actibus virtutum est meta circumstantia, juxta eundem S. Thomam in 1. 2. 43. a. 3. ad 3. Nempe accipiendo perseverantiam pro actuali continuatione & duritione actus.

929. Quæres. 2. Quo sensu dicatur propositum non pœnitendi esse speciale peccatum, & quidem contra charitatem sui ipsius, quoniam quidem hæc videatur esse malitia generalis, non scilicet omnia peccata mortalia: nam contra charitatem sui, dum hominem non ponunt periculo eternæ damnationis, & obponunt mortem spiritualem animæ, privando gratiâ sanctificante. 2. Dicit esse in hoc præcepto opiniones contrarias, quarum tamen una

men huc non spectat, & neutrius veritas præjudicat nostræ conclusioni. Prima docet, omne peccatum mortale habere totam illam speciem malitiæ, quam habet propositum expressum nunquam penitendi, scilicet malitiam contra charitatem sui, obligantem ad procurandam animæ salutem. Ità Vasquez. Contraria sententia communior est, non singulis peccatis mortalibus inesse illam malitiā contra charitatem, nam licet singula exponant aliquali periculo remoto, non tamen proximo moriendi sine penitentia, sicut exponit voluntas nunquam penitendi. Quemadmodum etiam non est contra charitatem sui, exponere suam vitam aliquali periculo v. g. per longam navigationem etiam recreationis causā, & tamen esset contra charitatem exponere se periculo proximo & moraliter inevitabili, ut pluribus ostendit Arriaga, dissolvens rationes dubitandi, illatas à Lugone pro sententia Vasquez.

Ceterum etiam si vera esset sententia Vasquez, nihil pugnet contra nostram Conclusionem. Nam sicut Inobedientia v. g. est malitia transcendens omnia peccata mortalia, & tamen quicquid esset expressum propositum non obediendi Deo, peccaret peccato Inobedientiæ, & deberet hoc peccatum explicare in Confessione, quamvis non teneatur explicare inobedientiam contentam in alijs peccatis, ita se res haberet in nostro casu, & hoc sufficit, ut dicatur extare præceptum naturale penitendi.

CONTROVERSIA V.

Pro quo tempore sit Penitentia necessaria ex præcepto naturali.

90. Imprimis certum est, ad minimum obligare in articulo mortis, ut patet ex dictis. Deinde certum est, per accidens obligare quandoque extra mortis periculum, ut si quis vellet sumere Eucharistiam, vel gravis vrgeret tentatio aliter non superabilis. Nunc quaritur, quandonam obliget ex natura rei. Et primum quidem dubitatur, an præceptum salutis penitentia obliget statim post commissum peccatum. Secundò an extra articulum mortis. Tertiò, an saltem obligemur ad aliquam retractionem toties quoties occurrit memoria peccati.

§. I.

An Præceptum naturale Penitentia salutaris obliget statim post commissum peccatum.

91. Affirmant Guilielmus Parisiensis, Major, & quidam alij. Sed Respondendum est cum cæteris negativè. Probatur à Suarez & Lugone quasi à priori. Præcepta affirmativa non obligant statim, nec semper sicut negativa: sed præceptum Penitentia est affirmativum: ergo.

Hoc argumentum tanquam inefficax merito rejiciunt Arriaga & Pallavicinus. Nam licet spectatis verbis videatur affirmativum, putant tamen adversarij, suis argumentis probari, quod quoad vim obligandi non minus sit negativum, quam præceptum restituendi ablatum, quod quidem etiam spectatis verbis apparet affirmativum, & tamen obligat statim. Ratio autem hujus est, quia affirmatio cadit supra actionem quæ debet tollere effectum ex peccato relictum, cujus continuatio semper est mala & prohibita, videlicet retentio rei alienæ: supra hanc ergo cadit præceptum negativum: *Non esse retinendum alienum*. Pari modo dicerent adversarij, præceptum penitendi præcipere quidem actionem positivam, sed quæ debeat tollere aliquod malum cujus continuatio semper prohibetur, scilicet inimicitiam cum Deo & periculum animæ, seu reatum æternæ damnationis.

Melius ergo probatur responsio 1. à posteriori: quia talis obligatio est contra sensum fidelium, & contra praxin Ecclesiarum, quia nemo se de hoc peccato accusat, nemo præter paucos illos nominatos agnoscit malitiam in hoc, quod non statim post peccatum procuraverit Contritionem perfectam etiam cum posset. Confessarij etiam non interrogant de hoc peccato penitentes: non est autem credibile, in Ecclesia existuram esse talem ignorantiam apud animatum pastores, circa obligationem perpetuò occurrentem, certè hoc non potest prudenter de Christi providentia præsumi. Hic sensus fidelium deprehenditur etiam ex eo, quod sine ullo scrupulo accedant ad Sacramentum penitentia non præmissa perfectâ contritione, contenti attritione, quod fieri non posset, si agnoscerent obligationem statim eliciendi contritionem, ut consideranti liquet.

92. Probatur denique à priori, & ex generali regula agnoscendi obligationes naturales, quæ jam aliquoties in alijs materijs vltus sum, & eadem hic vtitur P. Ant. Perez, Pallavicinus & Esparza. Ad hoc ut censeatur aliqua actio esse sub præcepto naturali, non est satis, quod illa actio plus boni afferat secum, si fiat, quam afferat omisio illius actionis: si enim ad hoc solum attendendum esset, nihil esset merè sub consilio, sed omnia sub præcepto, v. g. status religiosus esset sub præcepto, quia per se loquendo plus boni affert quam status secularis. sed insuper & principaliter observandum est, an ipsa obligatio, sive, hoc ipsum quod est, obligari, plus boni sit allaturum toti generi humano, quam si non obligari. Ratio est, quia potest actio aliqua esse quidem allativa magni boni, sed tamen simul esse adeo difficilis, ut spectatâ fragilitate & communi propensione hominum, rarissime fiat, & longè frequentius omittatur, & quidem sit adeo difficilis, ut ne quidem accedente obligatione impediretur illius raritas, sed adhuc longè excederet omisio, adeoque obligatio esset ansa innumerorum peccatorum, & insuper rarissime obtineret suum finem; consequenter esset

pernitiosa, & melius esset non obligari. Et quidem hoc longè clariùs procedit in illa obligatione, cujus finis esset recuperare amicitiam cum Deo, & tamen actio præcepta esset adeo difficilis, ut non obstante præcepto plerumque omitteretur, adeoque multiplicarentur potiùs peccata per transgressionem illius præcepti, & augetur magis inimicitia; talis obligatio esset manifestè contraria suo fini. atqui tale esset præceptum naturale obligans ad salutarem poenitentiam statim post peccatum: ergo non datur talis obligatio. Minor probatur. Nam difficillimum est statim ex altissimo motivo Charitatis retractare id quod immediatè antè placuit, ut consideranti patet, & bene confirmat Pallavicinus, qui enim non extimulatur (inquit) ad poenitendum ex periculo in quo manet propter peccatum præteritum, vix movebitur ex timore peccati futuri seu de novo committendi contra obligationem poenitendi: ergo talis qui immediatè peccavit, communiter non est dispositus, ut ab eo sperari possit cum aliqua magna probabilitate, acturum poenitentiam, si obligaretur, ergo communiter illa obligatio esset potiùs ansa novorum peccatorum, quàm serviret ad finem intentum.

933. Obijciunt 1. Sicut se habet perseverantia in bono ad specificandum actum bonum, quo dico: Volo perseverare in bono acquisito; ita se habet Perseverantia in malo ad specificandum actum malum, quo dico: volo perseverare in malo: atqui talis voluntas esset, quàm dicerem: nolo adhibere media deletiva peccati: ergo talis actus est malus. R. Comparisonem hanc in vno sensu procedere, in alio non procedere. Procedit in hoc sensu, quòd sicut est bona continuatio actus boni virtuosus, ita sit mala continuatio actus mali: neque de hoc est controversia. Non autem procedit in alio sensu, quòd sicut est bonum & laudabile, velle perseverare in bonis quæ consecuta sunt ad actum bonum præteritum, scilicet, in jure ad præmium & laudem, in gratia acquisita, &c. hoc est, nolle de novo peccare, & sic illa bona destruere, quòd inquam ita etiam sit malum, velle nihil ponere destructivum peccati commissi quoad effectus relictos. Ideo enim illud primum est laudabile & bonum, quia sive loquamur de actu exercito perseverantia in ratione Virtutis, sive de actu signato, semper evincitur esse actus virtutis: nam in actu exercito est formaliter ipsissima observatio aliorum præceptorum, ad quæ observanda obligor independentè ab actu bono præcedente, & hoc utique est laudabile: loquendo de actu signato seu reflexo, ille pertinet ad virtutem Perseverantia, quæ intendit honestatem in victoria difficultatis, quæ est in duratione temporis. Jam econtrario qui in actu exercito non agit Poenitentiam, si hoc fiat per actus oppositos alijs præceptis, quæ existerent etiam si nullus actus peccaminosus præcessisset, utique hoc est malum, nec de hoc procedit obiectio. Loquendo verò de actu signato, non pro-

cedit paritas cum actu perseverantia in bono quia facilitas perseverandi sine poenitentia, non est apta refundere malitiam in actum, licet difficultas perseverantia in bono est apta refundere bonitatem; alioquin sicut, quòd est major difficultas, ita est major bonitas, ita ex altera parte quòd est major facilitas & proclivitas ad peccandum, debet esse majus peccatum, quòd adeo est falsum, ut potiùs minuatur malitia. Itaque non procedit in hoc paritas, quia nos offendimus in præcedente Conclusionis, quòd nimia facilitas, & quantitas facilis non statim poenitendi, magis potiùs non præcipi quàm præcipi poenitentiam econtrario verò perseverantia in bono debet esse sub præcepto, alioquin malum fieret licitum, quòd in terminis repugnat. Cæterum in hoc etiam est aliqua paritas, quòd sicut perseverare in bono usque ad mortem, est præceptum, & bonum, ita perseverare in impoententia usque ad mortem, inclusivè, est malum & prohibitum, & esset actus peccaminosus quo post peccatum commissum dicerem: nolo poenitere toto vitæ tempore: licet tamen non sequitur esse actum peccaminosum quo dico: Nolo poenitere nunc.

934. Obijciunt 2. Qui commisit peccatum Infidelitatis, tenetur statim elicere actum dei, quo, ex probabili Sententia, etiam statim recuperatur habitus fidei, licet non recuperetur gratia: ergo etiam qui per peccatum amisit Gratiam (quæ est majus bonum quàm habitus fidei) tenetur eam statim recuperare. R. transitur quòd supponitur in objectione, per actum fidei recuperari habitum fidei sine gratia (quòd lib. 2. negatum est) distinguo antecedens: tenetur elicere actum fidei statim obligatione proveniente ex peccato Infidelitatis præcedente, nego obligatione jam priùs existente, quia tenetur credere, quoties proponuntur motiva fidei, & debet elicendus actus moralis essentialiter pendens ab actu fidei, concedo antecedens, & distinguo consequens; teneor recuperare gratiam amissam, aliunde instet aliquod præceptum de procuranda statim Gratia (quòd per accidens fieri potest) concedo, per se & præcisè spectatà obligatione, proveniente ex peccato præcedente, nego consequens.

Ex eodem fundamento solvuntur plures iustmodi objectiones, quas Lugo refert fulius: v.g. qui contraxit malum corporis, tenetur statim procurare sanitatem ex charitate sui: item ex charitate proximi tenemur ad correctionem fratrum: ergo multò magis ad curandum morbum amentis propriæ, cum sit peior morbo corporis, & quilibet teneatur amare magis salutem propriam quàm salutem proximi. Responderetur, inquam, in his exemplis, & nostro casu esse paritatem, si rectè applicentur, & ideo inde potiùs confirmatur nostra Sententia, si, ut volunt adversarij, est attendenda paritas, si, ut solùm teneor statim adhibere medicinam, quando est periculum, ne morbus durus incurabilis, aut impediat alias actiones præceptas, ita teneor delere peccatum, quando vel immineat periculum.

periculum, ne peccatum fiat indelebile per finalem impenitentiam, vel quando status peccati impediret actionem aliam præceptam, v. g. summptionem Eucharistiae. Item, sicut tunc solum teneor corrigere proximum, quando ex dilatione correctionis vel timetur relapsus, vel impenitentia finalis, ita etiam teneor poenitere, si respectu mei alterutrum imminet.

935. Obijciunt 3. Scriptura sæpe minatur & prædicat gravia mala imminere non poenitentibus, ut Isaia 65. Jerem. 8. atqui poena gravissima præsupponit culpam gravem: ergo non poenitere est culpa gravis. R. in illis locis per impenitentiam intelligitur continuatio prævi affectus, ut colligitur ex contextu, additur enim: *faciebatis melum in oculis meis, & quæ nolui, egistis* item: *omnes conversi sunt ad cursum suum*. Deinde Deus prædicat poenas temporales infligendas propter peccatum præteritum, nisi deleatur per poenitentiam, adeoque poenitentia est medium impedivum illarum poenarum, sed illa mala non sunt propterea poena impenitentiae, alioquin esset etiam quandoque gravis culpa non poenitere de Veniali commisso, quod etiam sæpe graves poenas temporales meretur. Imò quandoque Scriptura monet de malis imminetibus ex neglectu Consiliorum Evangelicorum, quæ nullo modo sunt sub præcepto, sic de divitiis dicitur, quod difficillimè ingressuri sint: Cælum, & quod incidant in tentationes & laqueos diaboli, quapropter huiusmodi etiam minæ fieri possunt illis qui negligunt ad longum tempus poenitentiam, etiam non sit sub præcepto, sed sub consilio, præsertim quando sæpius à Deo excitantur ad poenitentiam, sed respiciunt vocantem Deum, quod est non sit peccatum, sicut non est peccatum non sequi vocantem Deum ad religionem (per se loquendo) præcludit tamen viam favoribus divinis majoribus, sine quibus invalescunt tentationes, & alia: difficultates in via salutis.

936. Obijciunt 4. Constât, multos morimorte repentinâ & nullo modo prævisâ, imò nec suspicabili: ergo homo semper est in periculo aliquo mortis: ergo si differat poenitentiam, semper se exponit alicui periculo amittendi salutem æternam: atqui debet huiusmodi periculum declinare: ergo tenetur statim agere poenitentiam. R. Negando, quod illud periculum sit tantum, ut sit obligatio vitandi: non enim tenetur homo ad procurandam summam certitudinem suæ salutis & statûs gratiæ, & negationis periculi, sed sufficit moralis certitudo, & magna probabilitas, quod hic & nunc non sit eventurus talis casus. Quamvis autem multi repente moriantur, incomparabiliter tamen plures valentes & sani non ita moriuntur: ergo loquendo de vno homine particulari & sano, est moraliter certum, quod non morietur morte repentinâ nunc: & hæc certitudo moralis sufficienter excusat ab obligatione nunc poenitendi. Sicut nemo tenetur procurare majorem certitudinem

quàm moralem quod sit rite baptizatus, etiam si multi non rite baptizentur, & sic damnentur.

§. II.

An præceptum naturale Poenitentiae obliget solum in periculo mortis.

937. PRIMA sententia asserit, hoc præceptum obligare per se etiam, post aliquod tempus, licet non sit periculum mortis: quantum autem illud tempus sit, dicunt non posse unâ regulâ omnibus communi determinari, sed attentis circumstantiis esse prudentis viri arbitrio taxandum. Conveniunt quidem AA. huius sententiae, infra annum non obligare, quod colligitur ex sensu Ecclesiæ, non nisi annuam confessionem præcipientis: quantum verò sit ultra extendendum, non conveniunt. Lugo in fine h. 243. videtur extendere ad tres vel 4. annos. Arriaga ad annum tantum. Hanc sententiam tenent Suarez, Conink, Lugo, Arriaga.

Secunda sententia negat hoc præceptum per se obligare extra articulum & periculum mortis. Ita Cajetanus, Durandus, Navarrus, Valentia, Vasq. Dicastillo, Esparza, Pallavicinus, & novissimè P. Antonius de Spiritu S. in Directorio Confess.

DICO Cum hac secunda sententia, in solo mortis periculo dari per se obligationem poenitendi ex præcepto naturali. Probat 1. Quia ab adversariis nullum sufficiens & virgens fundamentum pro ea asseritur, ut patebit. Probat 2. à Pallavicino. Quia præceptum poenitendi extra articulum mortis, adhuc esset noxium, eo ferè modo, quo foret noxium præceptum statim poenitendi post peccatum commissum. Nam qui non movetur ad poenitendum ratione peccati jam contracti, vix movebitur ad poenitendum intuitu peccati contrahendi per impenitentiam post tres annos: nam quæcunque ratio ab adversariis afferatur ad ostendendum, quod post tres annos cessabit pernicies legis obligantis statim ad poenitentiam, illa ratio probabit, etiam cessare illam perniciem intra primum annum: atqui intra primum annum nolunt adversarii cessare: ergo non est ratio cur cesset postea. Certè qui poenitentiam agunt non expectant mortis articulo, vel moventur præcepto Ecclesiastico, vel tadio priorum peccatorum, vel devotione ad certum sanctum aut festum diem: nemo enim ferè est fidelium, qui audiverit aliquid de præcepto naturali poenitendi post duos annos: ergo non moventur ab hoc præcepto. Et mihi indubitatè est, quod, si fidelibus omnibus constaret de veritate nostræ sententiæ, quod inquam (secluso præcepto Ecclesiastico) æquè multi poeniterent non expectato mortis articulo, atque modo poenitent: ergo signum est, quod non moveantur probabilitate contrariæ sententiæ.

938. Ob-

938. Obijciunt 1. Qui perseverat diu in peccato, constituitur eo ipso in periculo peccandi de novo, juxta illud Gregorij in *Ezech. hom. 11. Peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, suo pondere trahit ad aliud*: atqui obligamur pœcepto naturali nos ponere extra periculum peccandi de novo: ergo obligamur ad pœnitentiam intra longum tempus, etiam secluso mortis articulo. Hanc objectionem non facere ad rem, quia nos non negamus, quod casu quo homo perveniat ad illas circumstantias, in quibus advertat, quod nisi eliciat actum contritionis, vel recipiat sacramentum Pœnitentiæ, sit ipsi moraliter impossibile vitare novum peccatum ad quod tentatur, sit obligatus pœnitere; sed dicimus hoc esse per accidens, sicut ipsi adversarij dicerent, si illæ circumstantiæ evenirent intra primum annum. Itaque esto per se loquendo & communiter eveniant tales circumstantiæ homini diu existenti in peccato habituali, quod tamen homo advertat ad illud temporis punctum, quo completur talis longitudo, pro qua solent per se loquendo tales circumstantiæ evenire, vel jam evenierint, est moraliter impossibile, & vix vnquam contingit, & si contingeret esset per accidens.

Obijcit Card. de Lugo 2. n. 234. Videtur necessitas pœnitendi saltem post longum tempus, etiam extra articulum mortis apertè colligi ex dignitate Dei offensi, in cuius contemptum redundare videtur, si quis adeo parùm curet de reconciliatione cum Deo procuranda, & velit per totam vitam in ejus inimicitia perseverare. Constat enim non fieri absque principis indignatione & offensione, si post delictum in principem commissum, de oblata principis gratia & pace nihil curet, sed differat veniæ petitionem & reconciliationem ad finem vitæ. Deinde n. 273. ferè similia repetit: qui, inquit, Deum graviter offendit, si reconciliationem aut veniam negligat, videtur Deum ipsum offensum negligere & contemnere. Cum P. Dicastillo, totum hoc argumentum reduci ad vnum: *Videtur: & nos dicimus: non videtur*. Deinde cur videtur Deus contemni, si differam per tres vel quatuor annos, & non, si per annum? certè principes terreni putarent se contemni, si oblata gratia intra annum non acceptaretur: quod si tibi hoc non videtur, nec nobis post tres annos futurum videtur. Deinde est disparitas inter Deum & Principes terrenos. Principes terreni offenduntur tali dilatione, quia præsumunt vel suspicantur in offendente animum nunquam petendi reconciliationem, vel affectum quo ratificant delictum commissum, nec volunt agnoscere, se errasse: in Deo non habet locum præsumptio aut suspicio, & ipsi adversarij fatentur, ex nolitioe pœnitentiæ non rectè inferri ratificationem peccati præteriti.

An post peccatum commissum teneatur homo lege naturali ad peccatum statim retractandum, & deinde toties, quoties peccati memoria occurrit.

939. Supponitur ad quaestionis resolutionem, quod homo possit meminisse peccati, & tamen liberè nec velle illud ratificare seu approbare, nec etiam revocare seu retractare, eliciendo actum impossibilem cum illo affectu peccati. Card. Pallavicinus tamen nobiscum sentit in præcedentibus conclusionibus, in quibus præsumus de Pœnitentiæ justificativa, etiam c. 25. à n. 259. defendit, peccatorem statim post peccatum teneri ad aliquam pœnitentiam retractam, quæ sit retractatio, & detectio erroris contemptus; & ait, eandem obligationem esse, quoties peccatum, quantumvis antea retractatum, memoriæ occurrit. Quia vero ab Auctor, hanc doctrinam videri posse statim obnoxiam, addit, posse aliquem sequi sententiam contrariam probabilem, & requiri plura advertentiam.

DICO, non dari hujusmodi obligationem. Probatum Conclusio ipsdē planè verbis, quæ ex ipso Pallavicino priorem Conclusionem probavimus. Qui enim non movetur ad penitendum de peccato præterito, vix movetur ad penitendum à futuro per neglectum attritionis: ergo lex esset noxia, quia esset potius occasio multiplicandorum peccatorum, quàm incitamentum ad delenda præterita.

Respondere videtur tacitè Pallavicinū, scilicet illud esse retractare per attritionem, supposito quod homo nolit approbare peccatum. Contra. Quia licet sit facilius elicere attritionem quàm contritionem, non est tamen facilius post commissum peccatum retractare quàm retractare per attritionem, sed etiam supponitur à Theologis, qui in certis materijs suadent, ne quis cito & reflexè se examinet, quid esset sedulo illæ circumstantiæ redirent, cō quod hoc legem culosum. Præterea ipse Pallavicinus videtur hujus sententiæ praxi magnam difficultatem agnoscere, alioquin cur diceret, posse aliquem vitandos scrupulos oppositam opinionem inquitando enim res est facilissima, non est magnum periculum scrupulorum, nec ratio recurrentis opinionem minus probabilem relicta probabiliore.

Denique huic sententiæ etiam obijciatur, si praxis, quæ per suos Ministros neque ad retractationem hortatur fideles tanquam ad præceptam, nec Confessarij examinant pœnitentiam an tali obligationi satisfecerint; deberent etiam examinare, quia, ut Pallavicinus putat, hoc obligatio est ex terminis evidens, vel certè probabilior: deberent ergo ministri supponere, etiam

pluribus innotuisse: deberent etiam ignorantes de hac obligatione instruere, quod tamen nemo facit. Quis enim penitenti plurima peccata enumeranti ausit dicere: scias te deinceps per totam vitam tuam graviter esse obligatum ad retractanda hæc tua peccata, quotiescunque memorie occurrerent, quis non videt, quæ anxietates, desolationes & perplexitates ex tali instructione nascerentur? Sed argumenta adversarij videamus.

940. Obijcit Pallavicinus 1. atque suam opinionem validè suaderi sic posse, quia pertinet ad dignitatem Dei, ut quoties occurrerit memoria, quod illum graviter offendimus, toties aversemur illam actionem. 2. Si adversarius vult dicere, quod Deus sit dignus tali averfione à peccatis, omnino sic pertinet ad dignitatem Dei, ut aversemur non tantum commissa, sed etiam non commissa; si verò vult quod obligatio pertineat ad dignitatem Dei, Nego id pertinere, sicut adversarius ipse negat pertinere ad dignitatem Dei, ut quis statim peniteat justificativè. audiamus ipsum Pallavicinum loquentem n. 257. [Talis, inquit, obligatio vix esset pro dignitate Dei: exponeret quippe illum innumeris & ferè inevitabilibus offensis viatorum, quos ipse ordinat ad suam æternam amicitiam. Quare non modò dignitas Dei non exigit hanc obligationem sed potius exigit negationem illius.] Hæc ille de obligatione penitendi penitentia justificativà. & nos idem dicimus de obligatione retractandi toties quoties memoria peccati occurrit.

Obijcit. 2. [Quis, inquit, constitutus ante faciem alicujus Principis, & memorans se fuisse illius perduellem, putat se posse sine illius contemptu non ostendere aliquam displicentiam de ejusmodi crimine perpetrato?] 2. 1. Hoc modo posset etiam probari obligatio statim reconciliandi modo possibili, vel si hoc negligi potest sine contemptu, poterit etiam retractatio quam propugnat Pallavicinus. 2. Cum Principes terreni non possint inspicere animum paratum ad reconciliandum Principem eo tempore quo ipse Princeps voluerit, faciliè præsumunt perversum adhuc erga se animum durare, neque talis hominis præsentiam ferrent, quamdiu nollet Principem sibi reconciliare; aliter se Deus gerit erga peccatores, à quibus nihil est quod sibi timeat: & contentus est, si absit continuatio præterita offensæ, eò quod videat non expedire graviolem obligationem.

Obijcit. 3. S. Thomam 3. p. 2. q. 84. a. 8. in C. ubi ait: [Penitentia interior debet durare vsque ad finem vite, semper enim debet homini displicere, quod peccavit; si enim ei placeret peccasse, jam ex hoc ipso peccatum incurreret, & fructum veniæ perderet.] 2. S. Thomam non posse intelligi de casu, de quo disputamus, nempe quando homo potest suspendere tam affectum complacentiæ, quam displicentiæ: sic enim esset conse-

quentia pessima: Non displicet, ergo placet, quia datur medium præcédens ab utroque. Loquitur ergo S. Thomas de casu quo homo non habet libertatem contradictionis, eò quod non proponatur illi reflexe difficultas & bonitas displicentiæ, ut eam possit vel eligere vel respicere, sed de casu quo habet solam libertatem contrarietatis, vel ad reprobandum vel ad approbandum peccatum, & de casu quo homo vult practicè versari circa peccatum præteritum, approbando vel improbando: & hoc sensu est bona illatio S. Thomæ. Porro hæc mens S. Thomæ etiam ex eo colligitur, quod in argumentis nullum posuerit ad probandum, sufficere præcisionem ab utroque actu, & quod quæstionem brevissimè expediat.

941. Obijcit 4. & quasi diffidens probationibus ad obligandum toties quoties occurrit memoria peccati. [Quidquid sit, inquit n. 261. de prædicta Sententia, saltè rationes suprà indicate evincunt, peccatorem statim teneri ad primam retractationem ubi memoria peccati occurrit. Videtur enim magnus contemptus Principis facere hunc actum: Ego scio, quod vltima vice mihi placuit graviter offendere Principem, & tamen nolo retractare hanc meam vltimam voluntatem, quamvis sciam, meos actus interiores versari in conspectu ipsius Principis.] 2. Hoc ipsum est, de quo disputamus, & ego dico, non videri quod sit contemptus Principis, quando quis aliquid non vult facere nunc, sed postea, dum non apparet obligatio pro nunc, sed pro postea: non apparet autem obligatio, quia non probatur aliter, quam quod ita videatur, ad quod responderetur, alijs non ita videri. Catenim Pallavicinus non explicat nec exprimit actum integrè, prout deberet exprimi, nempe in ordine ad motiva quæ habet. Si enim dicat: Nolo retractare, sive obligor, sive non obligor; est utique contemptus: dicere autem: nolo retractare, quia princeps non exigit, contentus, quod non ratificem & approbem peccatum commissum; non est contemptus Principis, sed potius aliqua observantia. Quamdiu ergo non probatur dari obligationem, non possumus dicere, quod sit contemptus nolle retractare: & priusquam statuamus, an sit contemptus: nolle retractare, debemus prius statuere, an detur obligatio retractandi: malè ergo inferitur & probatur obligatio retractandi ex eo, quod nolle retractare sit contemptus: si enim dicit: nolo retractare, licet obligor, erit contemptus: si dicat: nolo retractare, quia non obligor, non erit contemptus: ergo non possumus scire, an nolitio retractationis sit contemptus, nisi prius sciamus, quale esset ipsius motivum seclusà ignorantia, scilicet, an detur vel non detur obligatio retractandi: ergo qui vult ex ipso actu probare obligationem, committit circulum, & nihil probat.

CAPVT IV.

DE EFFECTIBUS POENITENTIE.

CONTROVERSIA I.

Quomodo Poenitentia deleat penam.

242.

DE fide est, quod delatâ culpâ non propterea deleatur omnis pœna. Trid. sess. 14. c. 8. Huius rei rationem reddidi ex Recentiore quodam Hispano in tr. 1. de Incarn. quod nempè Pœna æterna respondeat peccato Mortali ut habet rationem offensæ & contemptus divinæ amicitiae: prout autem habet rationem transgressionis legis, & ut sic non causât nisi malum aliquod finitum, sicut bonum oppositum quod obtineretur per actum bonum oppositum, etiam est finitum, ut sic inquam respondet peccato pœna temporalis commensurata gravitati transgressionis, & hæc manet etiam post recuperatam amicitiam.

Quia verò hæc doctrina & ratio necdum apud DD. invaluit, ideo nunc referam aliorum rationes huius veritatis, quæ duobus modis impugnari possent. Itaque

243. Obijci potest 1. actus justificativus impetrat remissionem pœnæ æternæ, & quidem secundum minimum gradum suum, & secundum durationem vnius instantis: ergo cum vix contingere possit, ut tantum ponatur vnicus gradus, vel actus tantum duret per instans, per reliquos gradus & per ulteriorem durationem impetrabitur remissio cuiuscunque pœnæ temporalis: qui enim potest quod est plus, potest etiam quod est minus: & sic vix vnquam remanebit vlla pœna temporalis.

Responderi potest. 1. cum Card. de Lugo. Contritionem in primo instanti quoad omnes gradus non de condigno, sed de congruo tantum impetrare remissionem pœnæ æternæ, & quidem consequenter ad impetrationem Gratia, cum qua non stat debitum pœnæ æternæ. Porro meritum de congruo non acceptatur à Deo ad conferendum in actu secundo omne id, respectu cuius est in actu primo meritum de congruo. Quoad durationem verò pro secundo instanti, vel considerationem contritionem in ratione meriti, vel in ratione satisfactionis: in prima consideratione expletur ejus meritum de condigno per collationem ulterioris gradus gratia, & ideo ut sic non obtinet remissionem vllius pœnæ: in secunda consideratione delet quidem aliquid pœnæ, sed cum ea

restrictione, quam exigit resistentia contra peccatum peccati præteriti.

Secunda responsio est Card. Pallavicini in n. 233. observatam in physicis quum in rebus naturam esse ita comparatam, ut læge huius sit liberare se ab ingentibus malis, quam a reliquijs eorundem. Cujus ratio est, quia magis accedit ad summam miseriæ, est magis violentum natura, ac proinde habere ad remedia magis parata: non ita verò illa mala, quæ tantum impediunt, vel retardant felicitatem perfectam: hæc enim est bonum extremum, adeoque debuit esse difficile. Sic etiam natura pœnæ cunctis artes, quibus arcerent leones & equi, non ita quibus arcerent muscas & culices.

Aliam responsionem, magis theologiam, & quæ mihi tam solida quam ingeniosa videtur, addit idem Card. [Perinuit, inquit, ad divinum misericordiam, ut homo posset per instantaneam poenitentiam liberare se ab æterno reatu, ne alioquin maneret in presenti discrimine huius miseriæ: non ita facile debuit posse liberari ab omni planè reatu pœnæ sensibilis, ac alioquin apud homines peccatum vilesceret (ut etiam insinuat Trid. sess. 14. c. 8.) & ut homines acie exstimularentur ad frequentiam, & multitudinem in operibus bonis: sicut enim magis moveretur sensus, quam pœna damni, quia licet hæc pœna majori bono, illa tamen magis cadit sub hominis imaginationem, adeoque magis exterruit, & magis movet timor purgatorij, quam aliquid augmenti gratia & gloriæ, quod accedit per quolibet actum meritum, & ideo expediret, ne illa tota pœna iustis remitteretur, ad hoc ut desiderio ejusmodi remissionis semper stimularentur ad novos actus bonos, ac proinde tenderent hic in gratia, & post hanc vitam in beatitudine.]

244. Obijci potest 1. Si dimissio pœnæ æternæ potest à Deo retineri reatus ad pœnam temporalem, sequitur posse à Deo remissionem ad maiorem pœnam quâcumque determinatam pœnâ assignatâ, quia semper adhuc erit minor temporalis: ergo non posset Deus remittere pœnam æternam, quin simul exerceeret liberam penitusque gratuitam remissionem pœnæ æternæ.

temporalis, & nunquam posset taxare poenam aliquam temporalem, quin simul praeferret liberè beneficium remissionis: consequens videtur absurdum; qui enim praeferat beneficium vnum, potest vtrique negare aliud distinctum, sed remissio poenae aeternae est beneficium, ergo debet posse praestari secluso alio novo, nempe remissione poenae temporalis. Hac obiectio cessat secundum primam rationem ex Recentiore superius relata. Praescindendo tamen ab illa,

Respondetur concedendo primam consequentiam, negando hoc esse absurdum in collatione illorum beneficiorum, quae consistunt in remissione certi debiti praecise in ratione debiti tantum. v.g. si dominus promitteret servo, nolle se servitorem continuare per annum, non potest beneficium manumissionis exequi, quin plus praestet quam ad quod tenebatur vi promissionis: quocumque enim die manumitteret, potuisset sine violatione promissi aliquantulum continuare, quin perveniret ad annum.

CONTROVERSIA II.

Quibus modis deleatur Peccatum veniale.

945. Dicendum 1. Peccatum Veniale potest per Pœnitentiam deleri tam quoad culpam quam quoad poenam, sine Sacramento Pœnitentiae etiam in voto. Probat. Peccatum Veniale posse extra Sacramentum Pœnitentiae deleri, constat ex Tridentino sess. 14. c. 5. Quod autem tunc non sit necessarius actus, qui contineat votum Sacramenti Pœnitentiae in ordine ad Venialia, patet, quia confessio Venialium non est sub precepto: ergo contritio v.g. quae quis dolet de Venialibus, non est votum Sacramenti: in tantum enim est votum Sacramenti respectu Mortalium, in quantum est voluntas servandi omnia praecepta, inter quae etiam est obligatio confitendi mortalia: ergo si non est obligatio confitendi venialia, non est votum Sacramenti necessarium.

Dicendum 2. Tametsi actus dilectionis Dei qui sit vel formalis vel virtualis retractatio alicuius peccati Venialis, sufficiat ad delendam culpam, non est tamen tam perfectus actus necessarius. Primum membrum communiter à Doctoribus supponitur, excepto P. Arriaga, & probari solet à fortiori: sufficit enim ad delendum mortale, quod est difficilius remissionis. & sanè est actus valde heroicus, quo quis amore Dei non solum respuit omnia quae opponuntur amicitiae divinae, sed etiam illa quae non opponuntur. ergo rationabiliter dicitur, Deum talem actum acceptare pro remissione culpa, praesertim cum sit hoc valde ad mentem Tridentini, dicentis, multis modis posse Venialia extra Sacramentum deleri; non apparet enim nobilior modus.

Secundum membrum Conclusionis probatur ex verbis Tridentini, dicentis 14. c. 5. peccata Venialia taceri citra culpam in confessione, ed quod multis alijs remedijs expiari possunt: unde subsumitur, atqui si Contritio esset determinatè necessaria, non apparet pluralitas aliorum mediorum, quibus expiari possunt.

946. DICO 3. Non videtur quavis attritio etiam supernaturalis extra Sacramentum sufficere ad delendum peccatum veniale. Hac Conclusio est contra P. Suarez & P. Dicastillo. Probat. ex sensu communi fidelium, existimantium, in Sacramento Pœnitentiae remitti culpas veniales, non solum quando simul cum mortalibus exponuntur, & homo est in statu peccati mortalis, sed etiam quando sola venialia confitentur, & sumus in statu Gratiae: atqui nunquam hoc fieret, si vera esset sententia Suarezij, nam semper praecederet attritio; peccata enim non possunt remitti per Sacramentum Pœnitentiae, nisi praecesserit eorum retractatio: si ergo haec sufficit ad delendum peccatum Veniale, iam absolutio inveniet peccatum deletum per attritionem: ergo absolutio nunquam delebit primum. Responsiones varias adhibet huic argumento P. Dicastillo, quibus bene quidem videtur, adhuc utiliter fieri confessionem venialium, etiam si supponatur remissa, sed non satisfacit sensui fidelium, arbitrantium ea remitti frequenter primo per ipsam absolutionem.

DICO 4. Nunquam videtur remitti culpa venialis sine aliqua peccati retractatione, saltem virtuali. Est contra Suarez & Arriagam, qui putant, in susceptione alicujus Sacramenti, v.g. Confirmationis, Eucharistiae, &c. deleri Venialia sine positiva retractatione, modò ad sit negatio actualis complacentiae. Ratio est, quia de lege ordinaria tamdiu non dimittitur peccatum, quamdiu manet voluntarium habitualiter, hoc est non retractatum, nec ex vilo solido fundamento potest probari haec virtus Sacramentorum, ut supplere possint retractationem. Porò hunc sensum fuisse etiam tempore S. Augustini, non obscurè colligitur ex libro de vera & falsa Pœnitentia c. 8. ubi dicitur de Venialibus: [Est enim Pœnitentia assidue peccantibus assidue necessaria; in multis enim offendimus omnes, quae quotidie remittuntur, si semper deplorentur.] Eadem mens videtur fuisse S. Thomae, qui adeo persuasum habuit, sine retractatione non dimitti etiam Venialia, ut q. 7. de malo a. 11. in fine C. requisiverit etiam in animabus purgatorij, decedentibus cum veniali in hac vita non retractato. Clarius nostram Conclusionem supponit q. 87. a. 3. in C.

947. Dico 5. Probabilis valde est Sententia Turriani, & Card. de Lugo, pro diversitate Venialium requiri & sufficere diversitatem attritionis extra Sacramentum, praesertim si attritio vestiat alijs pijs operibus, vel sit ex nobiliore motivo, vel cum majore intensione & fervore, vel diuturnior, vel repetita, &c. ita ut respectu gravioris

ris peccati Venialis alia perfectior requiratur, vel insuper aliud pium opus, v.g. oratio aliqua Ecclesiae, qua petitur venia, vel elemosyna, vel humiliatio coram nostro proximo, auditio, & oblatio Sacrificij Missae. Probabilitas Conclusionis inde colligitur, quod probabile sit, non sufficere quamvis attritionem, ut dixi Conclus. 3. nec etiam semper requiri perfectam Contritionem. Congruentia vltior est, quia Deus pro mortali vult sufficere perfectam Contritionem extra Sacramentum: ergo pro veniali videtur imperfectiore actu contentus esse. Quia verò vnum veniale est altero levius, congruum erat, etiam intuitu huius discriminis plus pro vno quam pro altero requirere.

Dices, attritionem sufficere extra Sacramentum Pœnitentiae, si conjungatur cum alijs Sacramentis, v.g. cum Eucharistia, extrema Vnctione, Confirmatione, &c. & sic adhuc saluatur, quomodo sæpè venialia dimittantur primò etiam sine mortalibus in Sacramento Pœnitentiae. Ergo non est necesse admittere, quod Attritio aliquando extra omnia Sacramenta sufficiat. R. Concedendo non esse necessitatem; sed tamen dico esse probabilitatem, quia sic melius intelligitur dictum Tridentini, quod extra Sacramentum Pœnitentiae multis alijs medijs deleantur venialia. Videtur autem hoc dictum non adstrinxisse ad solos casus quibus aliud Sacramentum frequentatur, alioquin hoc probabilissimè monuisset. & cur non accessio aliorum operum piorum possit supplere insufficientiam attritionis? & hæc est expressa mens S. Thomæ q. 87. a. 3. in C.

Certum præ alijs remedium est Eucharistiae sumptio, juxta Trid. sess. 13. c. 2. cujus elegantem rationem reddit Lugo, quod etiam amici terreni soleant in convijs leviores offensas dimittere, & quod de ratione cibi sit reparare, quæ per continuum contritorum pugnam deperdimus. De alijs Sacramentis & remedijs plura videri possunt apud Suarez, Lugo & alios.

CONTROVERSIA III.

Virum peccata redeant per lapsum.

948. Status questionis est, an postquam peccata remissa sunt quoad reatum culpæ, & titulum odij, si homo de novo peccet, redeat reatus culpæ, & titulus ille odij, ita ut Deus odio habeat non solum ratione peccati de novo commissi, sed etiam intuitu peccatorum priorum, & semel dimissorum. Affirmarunt antiqui aliqui vniuersim, ut Hugo de S. Victore, Gratianus, Guilielmus Parisiensis, & inclinabat Magister sent. apud Vasquez q. 88. a. 1. n. 3. aliqui apud S. Bonavent. limitarunt ad quatuor genera peccatorum, per quæ volebant redire priora peccata, quæ hoc verbum comprehendebant:

Fratres odit, Apostata fit, spernitque fateri.

Pœnituisse piget, pristina culpa redit. Aviter sunt hæc quatuor. Odium & crudelitas proximum: Apostasia: Contemptus Confessionis: Desertio seu improbatio factæ aliquando pœnitentiae.

Dicendum est, peccata non redire, postquam semel dimissa sunt. Conclusio hæc quoad questionem facti, seu defacto, est jam in causa, ut aliqui eam existiment esse de iure. Probatur maxime ex Gelasio Papa, in cap. divina, de pœnit. dist. 4. Divina, inquit, Clementia dimittit peccata in vltionem redire non patitur. S. Prosper S. Augustini discipulus, ad capitula Gallorum in resp. ad. 2. Qui, inquit, recedit à Christo, & alienus à Gratia finit hanc vitam, quidni in pœnitentiam cadit? sed non in quod remissum est, recidit.

Probatur deinde partim ratione, partim ex Scriptura. In Scriptura dicitur Deus pœnitentibus simpliciter remittere peccata, sicut qui alteri debitum aliquod condonat: atqui debitum absolute condonatum non redit per contritionem novi debiti: condonatio autem condonatio, nisi novum debitum contrahatur; non est simpliciter condonatio, sed est suspensa vsque ad eventum conditionis. Ratio huius Conclusionis notabitur ex dicendis de potentia absoluta.

949. Obijciunt præcipue parabola Mithridatis, ubi servus crudelis in convivium suum, trahit tortoribus, donec reddat vniuersum debitum, quod paulò antè erat dimissum. P. Arias reijciens alias interpretationes putat esse intelligendum de debito de novo contracto, quod dominus exegit. Sed hæc interpretatio indest textui, & est contra sensum DD. qui omnes intelligunt de debito prius condonato.

Tres sunt interpretationes. Prima, quod redeat prius debitum virtualiter & secundum quid, quia ratione ingratiitudinis subsequens peccatum sit gravius peccatum, & ita occasione peccatorum dimissorum crescit poena posterioris peccati. Hanc interpretationem amplectuntur aliqui RR. non tamen in eo rigore & sensu, quo antiquiores aliqui, quorum meminit Magister sent. apud S. Thomas q. 88. a. 3. in 1. arg. in C. quali circumstantia ingratiitudinis tanta sit malitia, quanta erant simul omnia peccata præcedentia remissa, ita ut reus huius circumstantiæ sit reus æquivalenter totius odij & vindictæ, cujus esset, si nunquam priora dimissa fuissent. Hæc opinio est falsa & refutata à S. Thoma; sed sensus interpretationis est, quod circumstantia ingratiitudinis augeat aliquantulum & secundum quid gravitatem peccati post justificationem commissi.

Secunda Interpretatio est Vasquezij, scilicet speciale hoc peccato crudelitatis, vel per rationem illius permittat hominem labi in peccata vel tam gravia, ut adæquet debitum eorum prius remissarum.

Tertia interpretatio est Maldonati, quæ approbat P. Dicastillo, Christum Dominum legem

In parabolis aliqua posuisse facta, non quod facta approbaret, sed quia fieri solent, & serviebant Christo ad obtinendum scopum parabolæ. Sic etiam Luca 16. Laudat Christus astutiam Villici in dimittendo per fraudem debito domini sui, quia ita solent facere seculares, non quod Christus approbaret, sed quia serviebat ad scopum suum, hoc est, ad declarandum, quod Deus etiam sit severus & immisericors in immisericordes.

Ego, salvo meliore iudicio paulò aliter interpretarer, & dicerem, esse applicandam parabolam & factum Regis Deo, quantum seclusis imperfectionibus fieri potest, hoc modo. Rex ille dimittit debitum servo, sed ex ignorantia eventus & crudelitatis futuræ, quia si scivisset futuram crudelitatem, non dimisisset, adeoque inspecto affectu Regis, fuit donatio implicitè conditionalis, sicut dicunt Juristæ, posse defacto de nationem revocari ob ingratitudinem, & quod hæc conditionalis videatur semper inesse donationi. Jam verò quia in Deum non cadit ignorantia futurorum, neque Deus elicit actus voluntatis conditionales, quando videt conditionem non ponendam, essent enim supervacanei, ideo in Deo debet ita intelligi, quod scilicet Deus hominibus crudelibus non dimittat peccata, negando auxilia congrua ad penitendum, quæ tamen non fuisset negaturus, si crudelitas abfuisset. quare in ordine ad puniendam crudelitatem supervenientem alijs pluribus peccatis, perinde est in effectu, si denegentur postea auxilia penitentiar, ac si penitentia peracta fuisset, & tamen peccata ob crudelitatem redissent. Posset etiam intelligi non de negatione auxiliorum penitentiar, sed de condonatione pænæ temporalis residuæ, quam Deus fuisset condonaturus, si ille homo fuisset in fratrem Misericors & liberalis. Et hoc suaderi posset ex verbis ipsius parabolæ: tradidit enim dominus tortoribus, quoadusque solveret univrsum debitum: ergo debitum erat finitum & solubile, qualis non est pænâ inferni. Sed, ut dixi, non omnia quæ ponuntur in parabolis debent ad amulum posse applicari veritati, ad quam docendam parabola est instituta.

950. Restat breviter videndum, an de potentia absoluta possit peccatum absolutè dimissum redire quoad reatum culpæ. Affirmant Scotus, Valentia, Thomas Hurtadus, Arriaga, & probabile putat Conink.

DICO 2. Non posse redire. Ità Vasquez, Iugo, Dicastillo, Pallavicin, Esparza. Probatur. Ut peccatum habituale semel destructum rediret, deberet redire aliqua pars illius, per cuius destructionem destructum est: sed nulla potest redire: ergo &c. Minor probatur in duplici sententia circa peccatum habituale. Si enim constituamus in peccato actuali præterito cum negatione condonationis, clarum est non posse redire, quia non potest fieri, ut negatio condonationis, quæ per condonationem est formaliter destructa, redeat,

quia factum infectum fieri nequit: ergo semper deest una pars peccati habitualis, nempe negatio condonationis: ergo non potest redire, quia totum non potest esse sine suis partibus. Si verò dicamus, peccatum habituale consistere in privatione Gratiæ, posita dependentè à peccato actuali præcedente tanquam causa adæquata, iterum clarum est, peccatum destructum non posse redire per sublequens peccatum: jam enim poneretur privatio gratiæ dependentè à novo peccato tanquam causa proxima: ergo peccatum præcedens non esset causa adæquata: ergo non rediret peccatum habituale destructum, sed aliud poneretur.

Objicies. Potest quis abdicare à se jus sub modo (ut loquuntur Juristæ) hoc est cum adjecto pacto seu conditione, ut si hoc vel illud fiat, redeat illud jus, v. g. possum donare fundum alicui, sed cum hac conditione, ut ipso defuncto redeat ad me jus fundi. ergo etiam potest Deus abdicare jus ad odium propter peccatum A, sed cum hac adjecta conditione seu modificatione, ut si de novo peccet homo, redeat jus ad odium propter peccatum A. Respondetur negando consequentiam & paritatem. disparitas est hæc. Jus ad fundum potest redire semel destructum, quia potest dari novus titulus ex quo resurget tale jus: nam eadem res potest acquiri sapius, sed semper ex novo titulo: v. g. fundus jam est meus ex donatione, emptione, hereditate &c. si illum vendam, desinit esse meus: si iterum emam, iterum est meus titulo emptionis. Sic in casu posito, antequam fundum donarem, habebam jus v. g. titulo hereditatis, postea verò quando donatarius moritur, acquirō jus non titulo hereditatis (qui jam est extinctus) sed titulo conventionis inter donatorem & donatarium: ergo jam est aliud jus, quam jus prius, nam *Titulus* & *Jus*, sunt realiter idem, & tantum sunt diversa vocabula. At verò titulus & jus ad odium propter peccatum A non potest esse aliud, quam ipsum peccatum A, existens; quare si semel hic titulus est destructus, non potest redire jus ad odium propter peccatum A, quia non potest redire ipsum peccatum A.

Quare autem reviviscant merita mortificata, & non peccata, constabit ex dicendis sequenti controversia.

951. Disputant hoc loco aliqui, an per accidens peccato mortali in hac vita dimisso quoad culpam & pœnam æternam, correspondeat aliquando in inferno pœna æterna. Resolvi hanc quæstionem lib. 2. & respondi negativè. Nunc invenio in M. S. Recentioris Hispani quæstionem eodem modo resolutam: sed insuper refert varias adversariorum explicationes illius particulæ, *Per accidens*, quæ putant se satisfacere argumentis, quibus probatur, talem punitionem fore iniquam, quas explicationes quia apud auctores impressos non invenies, & ab eodem Recentiore solide rejiciuntur, ideo eas ex eodem referre non pigebit. Imprimis ergo dicit, nescire se, cujus significa-

tionis sit illa part. *Per accidens*, in presenti materia, praesertim cum illa apud suos Auctores tertio quoque die significationem mutet. Deinde generaliter illam particulam impugnat. Qui quid enim illa vox significet, implicat contradictionem, poenam ut 4. debitam peccato A. ex conjunctione cum peccato B. fieri poenam ut 8. debitam peccato A. ultra debitam per se peccato B. ergo ly. *Per accidens* est merum vocabulum sine re. Antecedens patet, quia unumquodque peccatum etiam actuale tantum punitur secundum suam gravitatem, & malitiam: unde quando unum non est circumstantia augens malitiam alterius, vel accipiens ab alio augmentum malitiae, etiam conjunctum cum alio aequaliter punitur, & non plus quam puniretur non conjunctum. Ratio a priori est, quod mensura poenae infligendae pro delicto, sit sola gravitas delicti: unde conjunctio omnino per accidens unius delicti cum alio non augens malitiam unius, non augeat poenam illius. Quod si hoc accidit in peccatis actualibus concurrentibus, idem dicendum erit de peccato habituali jam dimisso quoad culpam, & perseverantem solum in debito poenae temporalis.

Secundo. Jus ad odium & inimicitiam natum olim ex peccato, neque per accidens resurgit, si semel dimissum fuit, ex conjunctione cum alio non dimisso: ergo neque jus ad poenam aeternam olim natum ex eodem peccato redibit ex conjunctione cum peccato non dimisso.

Tertio, vel Deus cum dimisit poenam aeternam, illam dimisit absolute, & donatione absoluta, vel tantum sub conditione: nisi homo iterum peccet. si dicas primum, est impossibile quod peccatum redeat quoad poenam aeternam, ut constat ex dictis: si dicas secundum, poena non redit per accidens, sed per se, sicut merita post recuperationem gratiae non obtinent premium per accidens, sed per se, ut dicam contr. seq.

Videamus jam explicationes illius particulae *Per accidens*. Primum ergo aliqui dicunt, ly *Per accidens*, significare, ratione fori in quo punitur. Sed contra urget iste Recentior. Illud forum nil est aliud quam divinum Judicium & tribunal: divinum autem Judicium ratione sui non potest punire hominem ultra illam poenam, cujus est dignus ratione sui, neque potest hominem semel factum liberum a poena aeterna, iterum facere obligatum aeternae poenae.

Alij rō *Per accidens* exponunt, ut idem sit, ac *Ratione status*. [Sed rogo, (subdit iste Recentior) quisnam fecerit illum iniquissimum statum? praeterea ille Status quid est aliud, aut quae praedicata & proprietates habet, nisi esse divinae Sententiae executionem justissimam? ergo cum dicis, reum per se, & ex se poenae tantum temporalis, fieri reum poenae aeternae ex solo decreto, & Sententia judicis, idem est ac dicere, Deum Sententiam suam decretoriā, & definitivā exigere poenam ultra condignum; Sententia enim condemnatoria Judicis, non facit hominem reum, sed supponit nec

confert illi dignitatem ad poenam, sed exigit poenam condignam, eam commensurando ipsi reo. Haec ille Recentior. Ego tamen existimo, quod illi qui ita respondent, aliud intelligant per *poenam status*, nempe Statum damnationis: dicit enim ideo redire poenam aeternam, quia cum reo justē sit damnatus ob peccata non remissa, hoc est, quod non sit dignus ullius poenae remissionis, & quia per accidens est, quod sit damnatus, hoc per accidens punitur poena aeterna propter peccatum remissum, cujus poena aliqua est remissa, sed contra. Quia hac explicatione non declaratur, quomodo non puniatur ultra condignum, solum per accidens. Deinde poena temporalis non debet cessare per affectum Dei beneficium, sed cessat per satisfactionem absque liberali conatione: non est ergo opus aliqua dignitate, quae Deus respiciat in remissione debiti, sed solum sola potentia sustinendi poenam redendam.

CONTROVERSIA IV.

Quomodo per Poenitentiam merita reviviscant.

952. **Q**ueritur, an per Poenitentiam ita possit reviviscant merita, ut quae praecesserunt, & erant facta in Statu Gratiae, adeoque an redeat, & restituatur omnis poena Gratiae habitualis, quam ille homo per peccatum mortale perdidit, & quidem non tantum poena quam acceperat ex meritis propriis, sed etiam quam acceperat sine propriis meritis, ut in baptismo.

Merita in aliquo sensu reviviscere certum est hodie apud Theologos, post S. Thomam. Verum in quo sensu, & cum quo effectu seu in rebus ad quem effectum ea redeant, est controversia. Reditus ergo meritum, praescindendo poenam modo & effectu, colligitur ex epist. ad Galatas. *Tanta passi estis sine causa, si tamen sine causa*, quod locum pro reviviscencia interpretantur PP. et passim apud AA. videri possunt, sicut & aliae probationes, ob quas censent DD. ad minimum temporarium futurum, reviviscencia meritum penitus negare. Quo autem modo, & in oculis ad quem effectum reviviscant, est discutendum, & deinde solvenda objectiones, ac reddenda ratio discriminis, cur merita reviviscant, non temporaria.

Prima Sententia fuit quorundam, merita tantum reviviscere in ordine ad aliquod gradum accidentale, quo gaudent beati de talibus meritis elicitis. Huic Sententiae adeo faveat S. Thomas q. 89. a. 5. ad 3. ut Suarez existimet, cum non potest in bonum sensum explicari, quod an ita sit, ut discutiant. Sententia haec rejicitur ab contrariis.

Secunda Sententia est, reviviscere quidem merita in ordine ad premium substantiale, sed

precisè hoc sensu, quòd Gratia quæ datur intuitu operis iustificantis, v. g. intuitu Contritionis, detur non solum titulo & intuitu contritionis, sed etiam intuitu meritorum præcedentium in gratia factorum, licet nihil plus gratiæ detur quoad entitatem, ac daretur, si nulla opera præcessissent: adeoque reviviscencia meritorum erit sola multiplicatio tituli sine multiplicatione rei. Ità Dominicus Bannez, quem postquam non solum DD. nostræ Societatis, sed ipsi etiam Thomistæ apud Turrianum impugnassent, de novo tueri conatus est Thomas Hurtadus in suo Præcurfore Theologico, qui in hoc prælio adeo certus est de victoria, ut tandem Jesuitis claudat omnes scholas his verbis: *Valeat ergo schola Jesuitarum, & oret Deum, ut mentem D. Thomæ illis aperiat.* Verùm scholas Jesuitarum non ita clausas vult in hoc puncto Doctissimus P. Antonius à Spiritu S. Carmelita, editus hoc anno quo hæc scribo, in suo Directorio Confessoriorum, qui pro sententia Societatis stat, *tr. 4. d. 2. sess. 8. n. 85.* non alios citans quàm Jesuitas, Suarez, Ripaldam, Lugonem, Perez, Dicastillo, addens esse communem sententiam contra antiquos Thomistas: & in toto suo opere plerumque Societatis auctores dignatur allegare & sequi.

Tertia sententia est aliorum Thomistarum, aientium, restitui quidem gratiam aliquam ex ea quæ deperdita est per peccatum, sed non semper omnem, sed cum quadam proportionem ad præsentem dispositionem per quam iustificatur, quæ si v. g. est vt duo, restituetur gratia deperdita vt duo. alij hanc proportionem aliter accipiunt, vt videre est apud Suarez, Lugo & alios.

Quarta sententia est Scoti: restitui quidem totam gratiam, non tamen in hac vita, sed in altera primum cum gloria.

953. DICO 1. Merita non tantum reviviscunt ad gaudium accidentale. Probat. Si enim hoc sufficeret, etiam reviviscerent merita mortua, hoc est in statu peccati facta, quod dici non potest. sequela patet. Nam de his etiam gaudent beati, vt pote quibus meritis sæpe de congruo impetrarunt auxilia ad resurgendum: imò magis de his quàm de mortificatis quandoque gauderent, quia fortè plus utilitatis ad vltimum finem inde consecuti sunt.

954. DICO 2. Non rectè explicatur Reviviscencia meritorum per titulum multiplicem vt volebat Bannez, cuius sententiam duo Thomistæ celeberrimi gravi censurâ notarunt. Sotus dixit esse falsissimam, Ledesma erroneam. Suarez modestissimè dixit, eam esse improbabilem; quod agerrimè ferens Thomas Hurtadus exclamat nescire se, quâ fronte dixerit improbabilem.

Probat. Conclusio 1. Ex Trid. sess. 6. Et primò quidem ex Canone 32. vbi expressè ad augmentum gratiæ per merita duo solummodo requirit, scilicet, vt sint facta in gratia, & vt homo in gratia moriatur: atqui vtraque conditio im-

pletur in nostro casu: ergo dabitur augmentum Gratia pro meritis præcedentibus. ergo merita præcedentia non erunt merus titulus, sed habebunt suum fructum distinctum à fructu aliorum operum.

Secundò, eadem sessione cap. 6. docet Tridentinum, quomodo debeat hominibus iustificatis ad eorum consolationem & stimulum inculcari bonorum operum in gratia factorum utilitas, his verbis. [Iustificatis hominibus siue acceptam gratiam perpetuò conservaverint, siue amissam NB. recuperaverint, proponenda sunt Apostoli verba: Abundate in omni opere bono, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino; non enim iniustus est Deus, vt obliviscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius.] Quòd si quis concionator huic exhortationi adiceret explicationis loco & diceret: [Hæc tamen ita intelligatis velim, quòd Gratia amissa non quidem reipsa recuperetur, sed quòd ex operibus quibus illam promeriti eratis, nihil aliud redeat præterquam titulus] nunquid hic talis frigidam affunderet, potius quàm fervorem excitaret?

Tertiò, idem Tridentinum can. 6. sic loquitur: [Nihil ipsis iustificatis deesse credendum est, quominus plenè illis quidem operibus quæ in Deo sunt facta, divinæ legi pro huius vitæ statu satisfecisse, & vitam æternam suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam promeruisse censeantur.]

Probat. 2. Ex absurdo. Si enim merita possunt dici reviviscere precisè ideo, quòd præstent titulum distinctum ad gratiam pro alio opere posteriore dandam, nulla ampliùs ratio superest ad probandum, quòd, si homo semper in gratia perseveraret, & continuò se bonis operibus exerceret, quòd, inquam, talis per singula opera novum gradum Gratia & physicum augmentum acciperet, sed dici posset, posteriora merita esse tantum novos titulos, ex quibus prior gratia conferretur. Ratio est, quia Reviviscencia priorum meritorum aliud non est, quàm eorundem additio seu accessio ad opus illud per quod reviviscunt: ergo si accessio priorum operum ad posteriora plus non dicit quàm titulum, neque accessio posteriorum ad priora plus dicit quàm titulum.

955. DICO 3. Merita reviviscunt quoad totam Gratiam, quæ per peccatum subsequens erat deperdita, siue deinde restituitur eadem formalitè & realitè, siue alia æquivalens omnibus gradibus per peccatum amissis. Probata satis est conclusio ex dictis, & quia nullum penitus fundamentum est restringendi ad certam proportionem. Nam quod supponunt Thomistæ, per actum remissiorem non posse augeri Gratiam intensiorem præexistentem, rejectum est in tract. de

Merito, vbi etiam probatur, gratiæ collocationem non differri in alteram vitam.

Solutio

*Solvuntur Objectiones, & explicatur Ratio
fundamentalis Reviviscentia.*

956. **O**bjicies 1. Si restitueretur Gratia deperdita, vel hoc faceret Deus ex Justitia vel ex liberalitate & misericordia; neutrum dici potest. non primum, quia in nostris principiis Deus non potest obligari ex Justitia. Non secundum, quia sic hæc restitutio non tribueretur meritis præcedentibus, quod est contra Tridentinum.

✱. Deum restituere omnem gratiam deperditam ex Justitia Providentiali, hoc est, juxta exigentiam Gratia de novo concessæ. Declaratur. Gratia de novo data constituit hominem verum amicum Dei: atqui de ratione amicitia est, amicum non punire æternum per diminutionem dilectionis propter offensas dimissas; puniretur autem amicus à Deo æternum diminutione dilectionis & felicitatis, hoc est, carentia illius gratia, quam per peccatum deperdidit, & quam si haberet, magis diligeretur, & gauderet beatitudine majore. Porro privationem Gratia esse pœnam peccati certum est, quia gratia expellitur demeritorie per peccatum, & est terminus odij divini. Vnde rectè infert P. Esparza, quod si Deus non restitueret pristinam gratiam propter peccata præterita, adhuc secundum quid odisset hominem, & non amaret simpliciter, amor enim simpliciter excludit omne odium, & effectum procedentem ex odio.

Dices. Gratia non tantum expellitur in pœnam peccati, sed etiam quia peccatum est forma contraria: ergo licet privatio Gratia non debeat durare in ratione pœnæ, poterit tamen durare, quatenus est expulsa per formam contrariam: v.g. quando per nigredinem expellitur albedo, manet privatio albedinis, etiam si tollatur nigredo, si non adsit causa productiva albedinis. ✱. Peccatum non esse formam contrariam Gratia nisi in ratione offensæ moventis ad odium, & mediante odio expellitur gratiam, & causat privationem Gratia, dependentem semper & continuè ab odio divino: quare privatio Gratia præcisè durat in ratione pœnæ, & tanquam effectus necessariò connexus saltè connaturaliter cum odio, quo proinde per amorem sublato tollitur etiam privatio Gratia, adeoque redit gratia.

Dixi, restitutionem Gratia deperditæ in Justificatione esse juxta Exigentiam Gratia. An autem hæc Exigentia sit dispensabilis, vel indispensable, adeoque, an etiam posita novâ post lapsum amicitia possent merita præcedentia non reviviscere per absolutam Dei potentiam, nec deperdita Gratia redire, non est certum. Recentior Hispanus ait sibi ex terminis notum esse, quod etiam ex suppositione restituta amicitia, Deus non teneatur hominem restituere omnino & quoad omnia in illum statum pristinum quem habuerat, antequam in peccatum prolaberetur: vnde concludit, quod sit nova liberalitas, & beneficium di-

stinctum à dono Iustificationis, & nova gratia reviviscentia meritorum. addit tamen, quod et amicitia in quem homo recipitur. Quia secundum D. Thomam amicitia habet duos motus voluntatis, alterum indirectum, alterum proinde ad hunc secundum motum pertinet pro amicitia pati & facere, quidquid secundum regulam prudentia hic & nunc possibile est, & rationem requirere, quibus amicus magis astringatur amari, & quod Deus antecedentia amici merita & labores pro ipso toleratos in memoriam revocet, & ipsos statuatur remunerari, est possibile hic & nunc secundum regulas prudentia, & maxime decens liberalissimum amicum, & infinitè diutem qualis Deus est.

Mihi tamen tum ob rationem antea positam ob alia principia alibi stabilita, magis videtur dicendum cum Cardin. Pallavicino & Eftio. Reviviscentiam meritorum esse metaphysicè necessariam, supposita restitutione amicitia, & gentiam illam Gratia esse indispensablem, hoc videtur insinuare S. Paulus dicens. *Non iniustus est Deus, ut obliviscatur opera vestra, dilectionis, &c.*

957. **O**bjicies 2. Peccata non reviviscunt, ut in præcedentibus dictum est: ergo nec merita. Probat consequentia. Sicut peccatum tollitur per Justificationem, ita & merita tolluntur per peccatum. ✱. 1. Negando paritatem. Nam, ut ostendimus, per Justificationem tollitur aliqua pars constitutiva peccati habitualis, quæ non potest redire: per peccatum verò nulla pars meriti tollitur, sed tantum ejus vis impeditur, & tollitur effectus illius: ipsum autem meritum semper manet in memoria Dei. ✱. 2. Negando paritatem etiam ex alio capite. quia de ratione amicitia est, non punire in æternum: non item de conceptu inimicitia est odisse ex omni causa & titulo, qui aliquando præcessit & est condonatus: imò est contra rationem condonationis absolute, iterum ob eam titulum odisse.

Objicies 3. Ex eo quod Scriptura dicit Ezech. 18. *Si impius egerit penitentiam, omnia iniquitatum ejus non recordabor, inferimus, quod peccata non reviviscant: ergo cum ibidem dicatur de Justo, quod si peccaverit, non recordabor iniquitatis præcedentis, debet pariter inferri, non reviviscere merita.* ✱. Negando consequentiam: quia Scriptura loquens de oblivione peccata Dei, debet intelligi juxta capacitatem circa quam versatur: est autem diversa capacitas peccati & meritorum, ut ostensum est.

Objicies 4. Si per gratiam subsequenter possunt opera mortificata reviviscere, possunt etiam opera mortua, hoc est, quæ nunquam vivunt, quia facta sunt in peccato mortali, reviviscere: consequens est falsum, ergo, &c. Sequitur probatur, quia facilius est aliquid reviviscere, quam occisum vitæ restituere. ✱. Negando sequentiam, & ad probationem negatur suppositum, scilicet, quod

quod mortificatio operum sit eorundem occisio seu omnimoda extinctio; est enim tantum positio obicis & impedimenti, quominus conservent & obtineant suum primum, quo obice remoto dicuntur reviviscere, sicut qui tristitia impeditur ne sumat cibum, remota tristitia dicitur reviviscere.

98. Obicies 5. Conceptus amicitiae non tollit reatum poenae temporalis: ergo nec tollit conceptum alicujus poenae aeternae, quae non sit omnimoda privatio beatitudinis. R. 1. Poenam temporalem residuam respondere peccato non secundum formalitatem offensae, & prout opponitur amicitiae, sed secundum formalitatem transgressionis legis, & prout respicitur à Iudice & Iustitia vindicativa legum, prout dixi tract. de Incarn. statim ab initio: ergo non est mirum quod per reasumptionem ad amicitiam non tollatur. R. 2. Praescindendo ab hac doctrina, negando paritatem; nam poena temporalis quae remanet etiam post peccatum dimissum, non arguit odium in infligente, quia non infligitur cum intentione privandi aliquo gradu felicitatis aeternae, sed potius cum intentione conferendi per totam aeternitatem omnem gradum felicitatis essentialis, quem habuisset, si nunquam peccasset; & insuper poenae temporalis composibilitas cum amicitia erat necessaria, ut amicus absterreatur à levibus offen-

sis, & stimuletur ad satisfaciendum pro poena residua post peccatum dimissum, ut supra dictum.

Obicitur 6. Deus & Natura in subiecto disposito producant formam pro mensura dispositionis praesentis: atqui si merita reviviscerent, saepe produceretur gratia longè excedens praesentem dispositionem, quae quandoque ad justificationem sufficit, etiam remississima: ergo merita non reviviscunt adequatè, sed cum aliqua proportionem ad praesentem dispositionem, ut volunt Thomistae. R. Nego minorem. Nam quicunque gradus actus justificativi est sufficiens dispositio moralis & meritoria ad adequatam reviviscenciam, ob rationes allatas; nec debet haec moralis dispositio quoad intensionem comparari cum dispositione physica, ut dictum in tract. de Merito.

Ex dictis colligitur, non rectè Vasquezium restrinxisse Reviviscenciam ad illas gratias, quas homo obtinuit per propria merita, sed extendendam etiam esse ad illas, quas accepit ex meritis Christi per Sacramenta sine suis meritis. Nam semper militat ratio allata, quod alioquin Deus adhuc practice recordaretur peccatorum, quorum intuitu abstulit illam gratiam, eamque nollet restituere. Atque haec de Virtute Poenitentiae.

